

MASEHET SOTA
PEREK 1:
Mİ ŞEAMAR

Tora'nın Yan Yana Yazdığı İki Peraşa

Yaprak

2

Kutsal Hahamlarımız Tora'dan, Tora'nın açıkça yazmış olmadığı çok sayıda kanun öğrenmişlerdir. Bu yaprakta da böyle bir *alahadan* bahsedilmektedir. Söz konusu *alah*, Tora'nın iki farklı konuyu birbirine bitişik olarak yazmasından öğrenilmiştir.

Gelin bu tipteki öğrenime dair bir örnek görelim.

Tora, Şabat günü "*melaha*" yapmanın yasak olduğunu belirtmiştir. Toplamda otuz dokuz tane *melaha* vardır, ama Tora, Şabat günü yapılması yasak olan bu *melahaların* hepsini açıkça yazmış değildir. Öyleyse Şabat günü hangi işleri yapmanın yasak olduğunu nereden biliyoruz?

Dikkat edin! Tora, *melaha* yapmanın yasak olduğunu söyleyen pasuğu, Mişkan'ın nasıl inşa edileceğini tarif eden pasuklarla yan yana yazmıştır. Hahamlarımız buradan, Mişkan'ın kurulması sırasında yapılan tüm işlerin "*melaha*" olduğunu ve Tora'nın Şabat günü yapmayı yasakladığı işlerin de tam olarak bunlar olduğunu öğrenmişlerdir.

İyi Melekler İnsanın Önünden Gider

Yaprak

3

Gemara Rav Şemuel bar Nahmani'nin, Rabi Yonatan'ın adıyla aktardığı sözlerine yer vermektedir. Rabi Yonatan şöyle demiştir: İnsanın bu dünyada yerine getirdiği her *mitsvada* bir melek yaratılır ve kişi öldükten sonra, bu melek, Gelecek Dünya'ya giden yolu kendisine göstermek üzere onun önünden gider (Maarşa'nın açıklamasına göre).

Çok sayıda *mitsvayı* yerine getirmeye nail olmuş bir Yahudi düşünün. Gelecek Dünya'ya giderken ona ne kadar da çok melek yol gösterecektir!... Ne büyük bir mutluluk!

Diğer yandan, Tanrı korusun, günahlar işlemiş bir kişiye... ne yazık ki iyi olmayan melekler eşlik eder... Nereye doğru eşlik ettiklerini söylemesek daha iyi olacak, öyle değil mi?

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü ve Dördüncü Nesil Amoraim

Rafram, Rav Hisda'nın öğrencilerindendir. Ayrıca, hocasının hocası olan Rav Una'yı da yaşlılığında tanıma ve genel davranışlarından öğrenme fırsatına nail olmuş ve hatta Rav Una'dan görmüş olduğu *alah* ve uygulamaları sonraki nesle aktarmıştır.

Öğrettiği çok sayıdaki *alahaya* ek olarak, *agada* (Tora'nın kanuni olmayan öğretileri) – özellikle de Bet-Amikdaş'ın yıkılışına dair *agadalar* – alanında da *deraşalar* yapardı. Ayrıca *avelut* (yas) konusundaki bazı önemli *alahaları* da hocası Rav Hisda'nın adıyla karara bağlamıştır.

Dördüncüneslinenbüyük *Amoralarından* Rava, ona kendi hocalarından duymuş olduğu *alahalar* konusunda bol bol soru sorardı.

Rava'dan daha büyük olan bu [birinci] Rafram bar Papa, ünlü Rav Papa'nın oğlu değildir, zira Rav Papa, Rava'nın öğrencisiydi. Bu açıdan onu, bir *masehet* öğrenimi tamamlandığı zaman okunan duada adı geçen, Rava'nın öğrencisi Rav Papa'nın oğlu olan Rafram'dan ayırmak gerekir (*Pene Yeoşua*'nın *Berahot* 8a açıklamaları).

**Rafram
bar Papa**

Gemara ayrıca, günah işleyen ve ihlallerde bulunan bir kişinin bir şeyi bilmesi gerektiğini de söylemektedir: Günahlarını başkalarından saklanarak, gizlice işliyor ve bunlardan kimsenin haberdar olmayacağını düşünüyor bile olsa, sonunda onun günahlarını herkes bilecektir. Zira Rabi Meir şöyle derdi: “İnsan gizlice günah işler; Kutsal ve Mübarek Tanrı onun hakkında açıkça ilanda bulunur.”

Hahamlarımızın Sözlerini Titizlikle Yerine Getirmek

Yaprak

4

Bu yaprakta *Gemara*, ekmek yenen bir öğün öncesinde yapılan *netilat yadayim* (bir kap yardımıyla el yıkama) hakkında çeşitli *alahalar* yer vermektedir.

Ekmek yemeden önce, elleri arındırmak için *netilat yadayim* yapmak gerekir. Ve ancak bundan sonra “*amotsi*” *berahası* söylenerek ekmek yenabilir. Çünkü Hahamlarımız, böyle bir öğünden önce *netilat yadayim* yapmak gerektiğine hükmetmişlerdir.

Gemara, *netilat yadayim* ciddiye almayan ve bu nedenle sürekli olarak ellerini bu şekilde yıkamayan kişinin sonunda “dünyadan söküleceğini” söylemektedir.

Gemara’nın kullandığı bu ağır ifadeden, her ne kadar Hahamlarımızın sözleri *DeOrayta* (Tora’nın emrettiği) *mitsvalar* değilse de, onları yine de titizlikle yerine getirmenin ne kadar önemli olduğunu öğreniyoruz.

Gerçekten de Raşi, bu cezanın sadece *netilat yadayim* değil, Hahamlarımızın öngördükleri tüm uygulamalar için geçerli olduğunu; bunları sürekli olarak yerine getirmeyen kişinin cezaı hak edeceğini söylemektedir.

Gururdan Kaçmak

Yaprak

5

Bu yapraktaki *Gemara*, *Tanna* ve *Amoraların*, *gaava* (gurur; kibir) konusundaki çeşitli sözlerini aktarmaktadır.

Kim gururlanır? Her şeyin Kutsal ve Mübarek Tanrı’dan geldiğini unutan! Ama akıl ve anlayış kabiliyetini Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın verdiğini, para ve serveti Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın verdiğini, yaşamın ta kendisini Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın verdiğini hatırında tutan kişi nasıl olur da gururlanabilir? Kendi başına bir şey mi başarmıştır ki?

Gemara, Bizzat Kutsal ve Mübarek Tanrı’yı kendimize örnek almamız gerektiğini söylemektedir. Tanrı, Tora’yı verdiği sırada Kutsal Varlığını (*Şehina*) yüksek ve heybetli bir dağın değil, küçük ve alçak nitelikteki Sinay Dağı’nın üzerine yerleştirmiştir. Bu da bize, gururlanıp kibirlenmememiz gerektiğini öğretir.

Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu’ya görüldüğü zaman da bunu küçük ve bodur bir bitki olan bir çalılığın içinden yapmıştır. Bu da bize, gururlanmamamız gerektiğini öğretmelidir.

Evinin Pervazlarına (devam)

“Sadece bu da değil” diye devam etti Rabenu A-Kadoş. “Senin bana gönderdiğin bu kıymetli hediyeyi, gece-gündüz, çok dikkatli bir şekilde korumam gerekiyor. Benim sana gönderdiğim armağan ise, senin onu korumana hiç gerek olmadığı gibi, aksine o seni

her şeyden daha iyi koruyacak. Onun sayesinde güvende olacaksın – hem gündüz hem de gece!”

Bu cevap karşısında Artavun’un diyecek bir şeyi kalmamıştı. Rabenu A-Kadoş’un armağanını ve bilgeliğini bir kez daha takdir etti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Kutsal *Amora* Rav Şešet

Yaprak

6

Bu yazımızda kutsal *Amora* Rav Şešet hakkında bazı ayrıntıları öğreneceğiz.

Gemara birçok yerde Rav Şešet ile Rav Nahman arasındaki görüş ayrılıklarına yer verir, çünkü bu iki büyük Hahamın birçok *alahadaki* yaklaşımları farklıydı. Rav Şešet'in "*bar pelugta*"sı (karşıt görüşteki partneri) olan Rav Nahman, onun son derece uzman olduğuna ve *Sifre*, *Sifra*, *Tosefta* ve Talmud'un bütünündeki *alahaların* hepsini öğrendiğine tanıklık etmiştir!

Rav Şešet öğrenimini sözel olarak tekrarlamaya ve yine tekrarlamaya çok özen gösterirdi. *Gemara*'nın anlattığına göre, Rav Şešet, öğrenmiş olduğu her şeyi otuz günde bir baştan sona tekrarlardı! Gün boyunca Rav Şešet *tefilin*le dururdu ve üzerinde *tefilin* olmadan dört *ama* yürümeye çok dikkat ederdi (bkz. *Pesahim* 68b; *Şabat* 118b).

Artık Rav Şešet'in müthiş büyük bir Haham olduğunu öğrendiğimize göre, asıl ilgi çekici noktayı açıklamanın vakti geldi: Rav Şešet... âmâydı! Ancak bu engeli onu Tora öğreniminde yükselmekten alıkoyamamıştı. O kadar ki, Rav Şerira Gaon'un, ünlü mektubunda anlattığı gibi, Rav Şešet'in kendi yönetimi altında bulunan bir *bet midraşı* bile vardı. Rav Şešet'in *bet midraşı* Hidekel (Dicle) Nehri'nin kıyısında yer alıyordu ve aralarında *Amora Rava*'nın da bulunduğu çok sayıda öğrenci burada öğrenim görmüştür.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rav Rehumî Babil'de yaşardı ve esas hocası, Rava'ydı. Buna rağmen Abaye'den de Tora öğrenmiş ve henüz hocası Rava hayattayken vefat etmiştir.

Gemara onun öğrenimdeki büyük

gayret ve çalışkanlığını anlatır. Yıl boyunca Rava'nın Mehoza'daki *yeşivasında* Tora öğrenir ve yılda sadece bir kez, Yom Akipurim arifesinde evine dönerdi.

Rav
Rehumî

Yeuda Kraliyet Hanedanına Neden Nail Oldu?

Yaprak

7

Bu yapraktaki *Gemara*'da, hatasını kabul ve itiraf eden bir kişinin ne kadar yüksek bir düzeyde olduğunu öğreniyoruz.

İnsanın bazen günah işlemesi, olabilecek bir şeydir. Ama eğer bunu Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda kabul ve itiraf ederse ve tabii ki *teşuva* yaparsa, o günah için ceza görmemekle kalmayacak, günahını itiraf ettiği için bir ödüle bile nail olacaktır!

Günahlarını kabul ve itiraf eden bir kişinin Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın gözlerinde ne kadar önemli ve değerli olduğunu bize öğretmek için, *Gemara*, Yaakov'un iki oğlu Reuven ve Yeuda'yı örnek vermektedir. Her ikisi de, işlemiş oldukları hataları kabul ve itiraf ettikleri için büyük ödüllere hak kazanmışlardır. Reuven, toprak payını ilk alan kabile olmaya nail olmuştur. Yeuda ise kraliyet kabilesinin atası olmaya hak kazanmıştır ve krallar onun soyundan gelmiştir.

Gemara ayrıca, Mısır'dan çıktıkları zaman Bene-Yisrael'in, Yaakov'un artık vefat etmiş olan oğullarının naaşlarını da yanlarında çıkardıklarını anlatmaktadır. O sırada Yeuda'nın kemikleri, tabutun içinde düzenli bir durumda değildi. Moşe Rabenu Tanrı'ya dua etti: "Yeuda, işlemiş olduğu hatayı Senin huzurunda kabul etmişti ve onun sayesinde başkaları da onu örnek alarak hareket ettiler! Onun da kemiklerinin düzenli olmasına hakkı var." Ve gerçekten de Moşe'nin duaları sayesinde Yeuda'nın kemikleri tabutun içinde düzene girmiştir.

Tanrı Günahkârlara da Merhamet Eder

Yaprak

8

Bu yaprakta Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın genel tavrı hakkında önemli bir bilgi verilmektedir.

Gemara Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, günah işleyenlere "*mida keneged mida*" (ölçüye karşı ölçüyle; kısasa kısas) ceza verdiğini söylemektedir. Bununla kastedilen, cezanın, günahkârın işlediği günahın türüne benzer nitelikte olmasıdır. Örneğin kötü yürekli Mısırlılar Yisrael halkını, bebeklerini suya atarak yok etmek istemişler, bu nedenle kendileri de Yam Suf'ta (bazılarına göre Kızıldeniz) boğularak ölmüşlerdi.

Rişonim Dönemi Hahamlarımız (*Sefer A-İkarim*), Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, günahları *mida keneged mida* tarzıyla cezalandırma şeklindeki tavrının, günahkârlar için büyük bir iyilik ve şefkat ifadesi olduğunu belirtirler. Zira işte; şayet günahkâr bir insan "öylesine" bir cezayla cezalandırılacak olsaydı, bu cezanın, işlediği günah nedeniyle gelmiş olmayıp, bir "tesadüf" olduğunu düşünebilecekti. Ama günahkâr kişi, işlemiş olduğu günahla aynı türden bir ceza gördüğü zaman, hemen o günahını hatırlar ve bu da onu, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda *teşuva* yapmak için uyandırır.

Evim Dua Evidir

Erets-Yisrael'in Şomron bölgesinde yaşayan Kutı adlı halk, Yisrael'in yeminli düşmanlarıydı. Kutiler Yisrael halkının görkemi olan Bet-Amikdaş'ı şiddetle kıskanıyorlar ve buranın yıkılışını görmeye can atıyorlardı. Buna rağmen, Makedonyalı Büyük İskender'den (*Aleksander Mokedon*) çekinen Kutiler

onun izni olmadan herhangi bir eyleme girişmek istemiyorlardı. Bu nedenle majesteleri imparatora bir heyet göndererek, Bet-Amikdaş'ı yıkabilmeleri için kendilerine izin verilmesini istediler. Ve imparator gerçekten de bu isteğe onay verdi...

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
283'te

Mitsva Yapanlar Çok Büyük Ödüle Hak Kazanır!

Yaprak

9

Önceki yazımızda Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, günah işleyen insanları *mida keneged mida* cezalandırdığını görmüştük.

Bu yazımızda, aynı prensibin iyi şeyler yapanlar için de geçerli olduğunu öğreneceğiz. Başka bir deyişle, iyi eylemlerde bulunan, *mitsva* yapan bir kişinin bu dünyada alacağı ödül de yine "*mida keneged mida*" şeklindedir – yapmış olduğu eylemle benzer niteliğe sahiptir. Ama bunun ötesinde, ödül, yapılan iyi eylemden çok daha büyük ve muazzam nitelikte olacaktır.

Gemara, Peygamber Miryam'ı bu konuda çarpıcı bir örnek olarak sunmaktadır.

Miryam beş yaşında küçük bir kızken, annesi Yoheved, henüz üç aylık olan bebek Moşe'yi, Mısırlıların bulamaması için nehre bırakmıştı. Ama Miryam, kardeşi hakkında endişeliydi. Bu yüzden, neler olacağını görebilmek için bir süre onu izledi. Daha sonra da Paro'nun kızı Bitya Moşe'yi nehirden çıkardığı zaman, Miryam, annesi Yoheved'i çağırarak Moşe'yi onun büyütmesini sağladı. İşte Moşe Rabenu bu şekilde kurtuldu.

Aradan yıllar geçti. Peygamber Miryam, Bene-Yisrael ile çölde yolculuk halindeyken *tsaraat* rahatsızlığına yakalandı. Bu yüzden yedi gün boyunca kampın dışında beklemesi gerekiyordu. İşte o **yedi gün boyunca tüm Yisrael halkı** yolculuğa devam etmemiş, onun kampa geri dönmelerini beklemiştir. Bu da Miryam'ın, Moşe Rabenu için duyduğu endişeyle nehrin kıyısında onu "kısa bir süre" beklemesinin ödülüydü.

Avraam Avinu'nun Diktiği "Eşel"

Yaprak

10

Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın İsmi'ni tüm dünyaya tanıtmak, dünyayı O'nun yönettiğini ve bu yüzden O'nun sözlerine itaat edilmesi gerektiğini insanlara öğretmek, her Yahudi için bir *mitsva*dır (Rambam, *Sefer A-Mitsvot*, *Mitsvat Ase* 3).

Gemara, Avraam Avinu'nun da tam olarak bu şekilde davrandığını anlatmaktadır. Pasukta Avraam hakkında "Avraam, Beer Şeva'da bir eşel dikti" (Bereşit 21:33) denmektedir. Nedir "eşel"? *Gemara* bu konuda iki açıklama getirmektedir. Bunlardan birine göre eşel, Avraam'ın diktiği ve oradan geçip giden yolcuların yararlanabilecekleri meyve ağaçlarının bulunduğu bir bahçedir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rav Amram Babil'de yaşardı ve Tora'yı orada, Rav Şešet'ten almıştır. Bunun yanında Rav Yitshak'ın yanında da öğrenim görmüştür.

Rav Amram, neslin büyüklerinin sözlerini sıklıkla alıntılardı. Öğretilerini aktardığı büyük Hahamlar arasında, hocaları olan Rav Şešet ve Rav Yitshak'ın yanında, Rav Nahman, Ula ve Raba bar bar Hana da sayılabilir.

Hocası Rav Şešet tarafından çok sevilirdi ve *Gemara*'nın bir yerinde hocasının ona "Oğlum Amram" diye hitap

ettiğini görmekteyiz. Hocası, *Gemara*'nın sözleri hakkında hakikate ulaşma amacıyla onunla Tora üzerinde çokça teatide bulunurdu.

Gemara Rav Amram'ın kutsiyeti ve Tora öğreniminin kuvvetini anlatır. Bir keresinde *bet midraştakiler* onunla *alaha* konulu bir tartışmaya girmişlerdi. O sırada *bet midraşın*, Rav Amram'ın yaslandığı bir sütunu yıkılarak parçalandı. Çevredekiler bunun insanüstü bir kuvvet anlamına geldiğini anladılar ve sözlerine saygı gösterdiler.

**Rav
Amram**

Diğer açıklamaya göreyse “eşel” bir handır. Avraam Avinu, yolcuları ağırladığı bir han kurmuştur ve “**EŞeL**” (alef-şin-lamed) sözcüğü üç sözcüğün baş harflerinden oluşur: “**Ahila**” (yemek), “**Şetiya**” (içmek) ve “**Levaya**” (refakat etmek; zira konukları yola çıktığı zaman Avraam onlara yolun ilk kısmı boyunca refakat ederdi).

Avraam Avinu konuklarına yalnızca yemek vermekle yetinmez, bunu onlara Evrenin bir Yaratıcısı olduğunu öğretmek için bir fırsat olarak kullanırdı. Konuklar, kendilerine yaptığı iyilikler için kendisine teşekkür etmeye ve iyi dileklerini sunmaya geldikleri zaman Avraam Avinu onlara “Bana ait olandan mı yediniz ki? Tüm bu yiyecekleri bize, Gökleri ve yeryüzünün Yaratıcısı verdi! O’nu mübarek kılın!” derdi. Ve bu şekilde, onlar da Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya şükranlarını sunar, O’nu mübarek kılarırdı.

Bahırlarla Gerçekleşen İnanılmaz Mucize

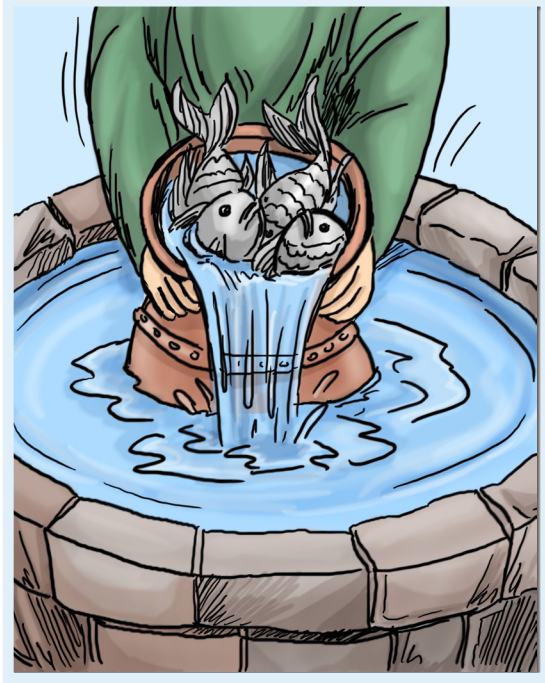
Yaprak

II

Atalarımız Mısır’dayken Mısırlıların onları zor işlerle acımasızca köleleştirdiklerini ve onlara ağır istismarlarda bulunduklarını hepimiz biliyoruz. Ama korkunç sıkıntılarının arasında bile, Kutsal ve Mübarek Tanrı atalarımız için mucizeler gerçekleştirmekteydi. Bu mucizelerden birçoğunu artık hepimiz bilmekteyiz ve şimdi bunlardan oldukça ilginç bir tanesini öğreneceğiz.

Gemara o dönemdeki kadınların çok *tsadeket* insanlar olduklarını ve tarlada ağır işlerde çalışan kocalarının ihtiyaçlarını karşıladıklarını anlatmaktadır. Bu *tsadeket* kadınlar kocalarına yiyecek ve içecek getirmek istiyorlardı. Su çekmek için kuyuya gittikleri zaman Kutsal ve Mübarek Tanrı mucize gerçekleştirerek kovanın içinde balıkların çıkmasını da sağlıyordu. O kadar ki, kovayı kuyudan çektikleri zaman kovanın yarısı suyla, yarısı da balıklarla doluyordu! Bu şekilde, kocalarına verebilecekleri hem suları hem de balıkları oluyordu!

Kadınlar kovalarla tarlalara gidiyorlar, kocalarına yemek olarak balık pişiriyorlardı. Kocaları bunları yiyorlar ve suyu da hem içmek hem de yıkanmak için kullanıyorlardı.

Evim Dua Evidir (devam)

Yahudiler ve liderleri Koen Gadol Şimon A-Tsadik, Kutilerin bu sinsî planından haberdar olmuşlardı. Kalplerine ağır bir endişe çöktü. Ne olacaktı? İmparatorun fikrini değiştirmesini nasıl sağlayabileceklerine dair bir plan yapmaları gerekiyordu!

Şimon A-Tsadik, imparatorun kısa bir süre sonra gece vakti belirli bir yöne doğru yola çıkacağını öğrendi. Bunun, verilen ağır kararın iptali için girişimde bulunmak üzere uygun bir zaman olacağını umuyordu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
287’de

Mısır'daki Esaretin Aşamaları

Yaprak

12

Mısırlıların atalarımıza karşı çıkardıkları ağır kanunları mutlaka biliyorsunuzdur. Bu yaprakta *Gemara* olayları bir düzene sokmakta ve bu kanunların hangi sırayla çıkarıldığını açıklamaktadır.

Dikkat edin!

En başta kötü yürekli Paro, ebeler Şifra ve Pua'ya, Bene-Yisrael'in içinde erkek bir bebek doğduğu zaman onu, kimsenin dikkatini çekmeksizin, sessizce öldürmelerini emretti.

Ama Paro ebelerin bu emre itaat etmediklerini, üstelik bebeklerin beslenme ihtiyaçlarını da karşıladıklarını görünce, bir tür polis gücü atadı ve onlara Bene-Yisrael'de doğan erkek bebekleri kapıp nehre atmalarını emretti.

Bir süre sonra astrologlar Paro'ya, Yisrael'in kurtarıcısının yakında doğacağını gördüklerini, ama bu kurtarıcının Bene-Yisrael'e mi yoksa başka bir halka mı mensup olacağını belirleyemediklerini bildirdiler. Paro bunun üzerine hemen "Doğan tüm erkek bebekleri nehre atın" diye emir verdi. Bu yeni emre tüm erkek bebekler dâhildi – sadece Bene-Yisrael'in bebekleri değil, Yahudi olmayanlarınkiler de!

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Mar bere DeRavina (Ravina'nın oğlu Mar) Babil'deki *Amoraların* üçüncü ve dördüncü nesillerinde yaşamıştır. Birlikte Tora öğrendiği Rabi Zera ve Rava gibi neslin en büyükleriyle arkadaştı. Ve gerçekten de Talmud'un birçok yerinde, bu arkadaşlarıyla birlikte onun adıyla aktarılan öğretiler yer almaktadır. *Gemara*'nın birkaç yerinde, Rav Nahman'ın adıyla aktardığı birkaç söz de vardır.

Amora arkadaşları onu çok takdir ederler ve *alahadaki* tüm görüşleri yerine getirme amacıyla *mitsvaları* titizlik ve yüksek standartlarla uyguladığı için onu "yere *Şamayim*" (Tanrı korkusu sahibi) diye adlandıırırlardı (bkz. *Berahot* 39b). Benzer şekilde, *Gemara*'da anlatıldığına göre sayılı birkaç gün haricinde yıl

boyunca oruç tutar, sadece bu günlerde oruçlarına ara vererek yemek yedi.

Gemara, *Amora* Mar bere DeRavina'yla ilgili meydana gelmiş birkaç mucizeyi anlatmaktadır. Bir keresinde yolda gitmekteydi ve çok susamıştı. Bir mucize oldu ve yanında bir su pınarı peydahlandı. Başka bir keresinde pazaryerinde yürürken, kontrolden çıkan bir devenin saldırısına uğramıştı. Deve bu haliyle yakınlardaki herkes için tehlike arz etmekteydi. Bir mucize gerçekleşti ve tam da Mar bere DeRavina'nın yanındaki bir evin duvarı çöktü ve kendisi de içeri girerek deveden korunabildi.

Mar bere DeRavina, *Amida* duasının bitiminde söylenen "*Elokay Netsor*" duasının metnini kompoze etmiştir (*Berahot* 17a).

**Mar bere
DeRavina**

Kim Bilgedir?

Yaprak

13

Gemara, Moşe Rabenu'nun bilge biri olduğunu anlatmaktadır!

Bu bilgelik nerede ifade bulmuştur?

Yosef A-Tsadik vefat etmeden önce Bene-Yisrael'e, Mısır'dan çıkacakları zaman kendi kemiklerini de yanlarında Erets-Yisrael'e götürmelerini vasiyet etmişti. Bene-Yisrael'in Mısır'dan çıkmak üzere oldukları gün, herkes Mısırlıların verdiği altın ve gümüşleri toplamakla meşguldü. Ama Moşe Rabenu bundan feragat etti ve Yosef'in tabutuyla ilgilendi. İşte bu nedenle Moşe'nin bilge olduğu söylenmektedir, çünkü Moşe, *mitsvaları* para pula tercih etmeyi bilmiştir.

Gemara, Moşe Rabenu'nun, Yosef'in tabutunun nerede gömülü olduğunu bilmediğini anlatmaktadır. Moşe, Yaakov'un oğullarından Aşer'in kızı Serah'a gitti. Serah o aşamada artık çok yaşlıydı ve amcası olan Yosef

A-Tsadik'in neslinden hayatta kalan tek kişiydi. Moşe'ye, Mısırlıların Yosef'in naaşını metal bir tabutun içine koyarak, onu Nil Nehri'ne batırdıklarını anlattı. Mısırlılar bunu, Nil Nehri'nin su açısından çok bereketli olmasını sağlama amacıyla yapmışlardı. Moşe Rabenu Nil Nehri'nin kıyısına giderek "Yosef! Yosef!" dedi, "Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın Yisrael halkını Mısır'dan kurtardığı gün geldi. Böylece senin kemiklerini Erets-Yisrael'e götürmek üzere çıkaracağımıza dair ettiğimiz yemini yerine getirmemizin vakti de geldi!"

Yosef'in tabutu hemen yüzeye yükseldi ve Moşe Rabenu onu alarak, çölde kırk yıl boyunca yanında götürdü!

Gemilut Hasadim Mitsvası

Yaprak

14

Gemilut Hasadim, insanlara iyilik ve şefkat gösterme *mitsvası*dır. *Gemara*, bu konuda Tanrı'nın davranışlarını kendimize örnek almamız gerektiğini söylemektedir. Kutsal ve Mübarek Tanrı, insanlara büyük iyilikler yapmıştır. Örneğin, ilk insan Adam ile karısı Hava'ya giysiler dikmiştir. Avraam Avinu sünnet sonrasında rahatsızken onu ziyarete gelmiştir. Avraam Avinu vefat ettikten sonra Yitshak Avinu'yu teselli etmiştir. Moşe Rabenu'yu ise Kutsal ve Mübarek Tanrı Bizzat Kendisi gömmüştür. Buradan, *Gemara*, bizim de bu hareketleri yapmamız gerektiğini söylemektedir. Giysileri olmayan insanların bu ihtiyaçlarını karşılamamız, hastaları ziyaret etmemiz, yastakileri teselli etmemiz, ölüleri gömmemiz gerekir.

Gemara, *Gemilut Hasadim mitsvasını* yerine getirmenin dört örneğini aktarmıştır. Ama bu *mitsvayı* uygulama olasılıkları sadece bu dördünden ibaret değildir. İhtiyacı olan insanlara yapılan her türlü yardım *Gemilut Hasadim* sınıfındadır.

MASEHET SOTA PEREK 2: AYA MEVİ

Sağa Dön!

Yaprak
15

Bu yaprakta Hahamlarımızın pasuklardan öğrendikleri ilginç bir kuralı görüyoruz: “Yaptığın tüm dönüşler, sadece ve sadece sağa doğru olsun.” Başka bir deyişle bir kişinin geriye doğru dönmesi gerekiyorsa ve sağ taraftan dönmekle sol taraftan dönmek arasında onun için bir fark olmayacaksa, sağ taraftan dönmesi gerekir.

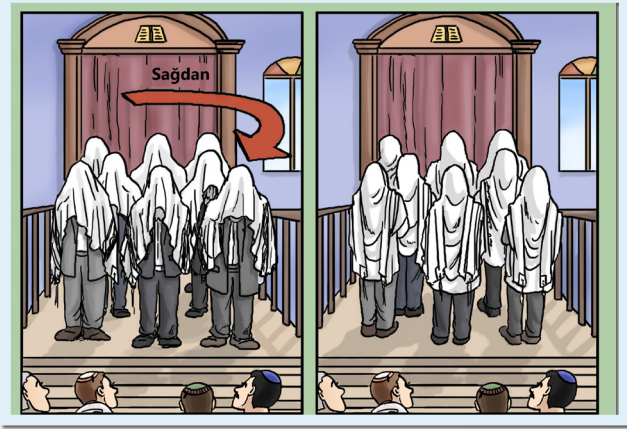
Örnek mi istiyorsunuz? Hemen.

Koenler *Birkat Koanim* (Koenlerin *berahası*) için *duhana*

(Koenlerin *berahayı* verirken durdukları yer) çıktıkları zaman, başta yüzleri *Ehal A-Kodeş’e* (Sefer-Tora dolabı) doğru dönüktür. Daha sonra, dua eden cemaate *beraha* vermek üzere onlara doğru dönerler. Bu dönüşü hangi taraftan yapmaları gerekir? Sağdan! (Rambam, *Ilhot Tefila* 14:13).

Berahalarını tamamlayıp yüzlerini tekrar *Ehal A-Kodeş’e* döndüklerinde de bu dönüşü yine, sol taraftan değil, sağ taraftan yapmaları gerekir.

İşte bir örnek daha: Hanuka kandillerini yaktığımız zaman önce en **soldaki** kandili yakarak başlarız. Bunun bir amacı da, diğer kandilleri yakmak için devam edileceği zaman elin **sağ** tarafa doğru ilerletilmesidir (*Şulhan Aruh, Orach Hayim* 676).

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Şimi Babil'de yaşamış ve Tora'yı orada, Abaye'nin yanında öğrenmiştir. Abaye'nin en önde gelen öğrencilerindendi. *Gemara* onun, hocası Abaye'den Tora öğrenebilmek için gösterdiği fedakârlığı anlatır. Abaye tarlalarını gece vakti sulardı. Rav Şimi bunu gördüğü zaman hocasından, kendisiyle gece vakti de Tora öğrenmeye razı olmasını istedi. Bunun karşılığında hocası Abaye'nin tarlalarını daha sonra kendisi sulayacaktı.

Rav Şimi, Rava'nın adıyla da *alahalar* aktarmıştır ve kendisiyle *talmid-haver* (öğrenci ve öğrenim partneri) ilişkisi içinde olduğu Rav Papa'yla da çokça teatide bulunurdu.

Gemara, Rav Şimi'nin bir keresinde yanlışlıkla bir yılan yuttuğunu ve Peygamber

Eliyau'nun onu iyileştirmek için geldiğini anlatır. Yine, Rav Şimi'nin, *tsaraat* hastalığına yakalanmış olan Yahudi olmayan birini iyileştirdiği de anlatılır. Kutsi'li (Coucy'li) Rabi Moşe'nin *Sefer A-Mitsvot A-Gadol* adlı eserinde, bir doktor olan Rambam'ın da, Arap hastalarının *tsaraat* rahatsızlığını, *Amora* Rav Şimi'nin o kişiyi iyileştirdiği yöntemle tedavi ettiği yazılıdır. [Bu olay *Gitin* 70a'da anlatılmaktadır.]

Rav Kaana ve Rav Mordehay onun adıyla *alahalar* aktarmışlar ve ona büyük saygı göstermişlerdir. Hatta bir öğrencinin yolculuğa çıkan hocasını uğurlamasını gerektiren kural doğrultusunda, bir keresinde Rav Şimi'ye şehirden çıkana kadar eşlik etmişlerdir.

**Rav Şimi
bar Aşe**

Kutsal *Tanna* İsi ben Yeuda

Yaprak

16

Bu yaprakta iki *Tannadan* söz edilmektedir: “İsi ben Yeuda” ve “İsi ben Menahem”.

“İsi ben Yeuda”nın ismi aynı zamanda **Yosef**’ti.

İsi ben Yeuda, Babil’in Utsal şehrinde yaşayan bir *Tannaydı* ve daha sonraları Erets-Yisrael’e gelmişti. Bu nedenle onu “Yosef A-Bavli” (Babil’li Yosef) diye adlandıranlar vardı – zira esasen Babilliydi. Yine bazıları, onu “Yosef İş Utsal” (Utsal’lı Yosef) diye anarlardı, çünkü Babil’deyken Utsal şehrinde yaşamıştı. Bu üç ismin dışında İsi ben Yeuda’nın başka isimleri de vardı.

İsi ben Yeuda, Rabi Elazar ben Şamua’nın öğrencisiydi ve Rabi Yose’nin Tsipori şehrindeki *yeşivasını* çokça ziyaret ederdi. Rabi Yose’nin oğlunun da arkadaşıydı.

Şimdi de bu yaprakta yer alan bir bilgiyi öğrenelim.

Bir *tame met* (bir ölü nedeniyle *tame* olmuş kişi), bildiğimiz gibi, üzerine *me hatat* (paklama suyu) serpilme suretiyle arındırılır. *Me hatat*, içine bir *para adumanın* (kızıl inek) küllerinin karıştırıldığı sudur. *Gemara*, suyun içine, görülebilecek miktarda kül karıştırmak gerektiğini söylemektedir. Eğer bundan daha az kül katılmışsa bu su *pasul*, yani kullanım için geçersizdir.

Tefilin ve Tsitsit Mitsvalarına Nasıl Nail Olduk?

Yaprak

17

Sedom kralı, Avraam Avinu’ya armağanlar vermek istediği zaman, Avraam ona “*Ne bir iplik, ne de ayakkabı bağı! Sana ait olan hiçbir şeyi almayacağım! ‘Avram’ı ben zengin ettim’ diyemeyeceksin*” (Bereşit 14:23) demiştir.

Bu yapraktaki *Gemara*, Avraam’ın çocuklarının, onun bu sözlerinin liyakati sayesinde iki *mitsvaya* nail olduklarını öğretmektedir: *tefilin mitsvası* ve *tsitsit mitsvası*.

Avraam Avinu’nun feragat ettiği “ipliğe” karşılık, ipliklerle gerçekleştirilen *tsitsit mitsvasına* hak kazandık. O dönemde deri şeritlerden yapılan ve Avraam Avinu’nun feragat ettiği ayakkabı bağına karşılık da deri şeritleri olan *tefilin mitsvasına* nail olduk.

Gemara’nın yazdığına göre, *tsitsit mitsvasının* değeri çok yüksektir. *Tsitsitte* yer alan *tehelet* rengi bize Göklerin rengini hatırlatır ve bu şekilde Kutsal ve Mübarek Tanrı’yı hatırlamıza getiririz.

Evim Dua Evidir (devam)

Şimon A-Tsadik, Koen Gadol’a özgü görkemli giysilerini giydi ve Yerusalayim’in ileri gelenlerinden oluşan seçkin bir heyet topladı. Bu heyetteki herkes eline yanan birer meşale aldı ve bu şekilde, etkileyici bir kervan halinde imparatoru karşılamak üzere yola çıktılar.

İmparator ve maiyeti, gece boyunca ilerlemek üzere, kraliyete yaraşır vakur

bir sessizlikle yola çıkmıştı. Böylece Şimon A-Tsadik ve yanındakiler de, dudaklarında sessiz dualar olmak üzere, aksi yönden onlara doğru yaklaşmaya başladılar.

Şafak söküp gökyüzü ağarmaya başladığı zaman, Büyük İskender kendilerine doğru ilerleyen bu saygın kervanı fark etti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
289’da

Mezuza Kaç Parşömen Üzerine Yazılır?

Yaprak

18

Kutsal Tora'mız bazı şeylerin yalnızca tek bir nesnenin üzerine yazılabileceğine, ama iki nesnenin üzerine yazılamayacağına hükmetmiştir.

Örneğin, bir kocanın, eşini boşamak için yazdığı boşanma belgesi (*get keritut*) sadece tek bir nesne üzerine, örneğin tek bir kâğıt üzerine yazılabilir. Ama baş kısmı bir kâğıda, devamı da başka bir kâğıda yazılamaz. Bunun sebebi nedir? Çünkü Tora, *get keritut* hakkında “*Onun için bir boşanma belgesi yazar*” demektedir. Buradan Hahamlarımız, *getin* iki değil tek bir belge halinde yazılması gerektiğini öğrenmişlerdir.

Aynı şekilde, evin kapı pervazlarına takılan *mezuzanın* da iki değil tek bir parşömen üzerine yazılması gerekir. Yine, kola bağlanan *tefilinin* kutusunun içine yerleştirilen dört *peraşa* da yine, iki değil, tek bir parşömen üzerine yazılı olmalıdır.

MASEHET SOTA
PEREK 3:
AYA NOTEL

Rabi Yoşıya Raba

Yaprak

19

Bu yaprakta, Rabi Elazar'ın belirli bir *alahanın* kaynağının neresi olduğunu merak ettiği anlatılmaktadır. Rabi Elazar bu amaçla Rabi Yoşıya'ya başvurmuş ve ona "Bana bu *alahayı* açıklayana kadar ayaklarının üzerine oturma" demiştir.

Gemara bu olayda Rabi Elazar'ın "Rabi Yoşıya *DeDare*" (kendi neslindeki Rabi Yoşıya) ile konuştuğunu vurgulamaktadır. Raşı bunun sebebini şöyle açıklar: *Gemara*'nın amacı, Rabi Elazar'ın, kendisinden uzun yıllar önce yaşamış olan **Tanna** Rabi Yoşıya ile değil, *Amora* olan Rabi Yoşıya ile konuştuğunu belirtmektir.

Amora Rabi Yoşıya, Rabi Yohanan ve Rav Kaana'nın öğrencisiydi ve Rabi Elazar'la aynı nesilde yaşamıştı. Rabi Elazar, çeşitli *alahaların* kaynaklarını öğrenmek için ona başvururdu.

Tanna Rabi Yoşıya ise bunun uzun yıllar öncesinde yaşamıştır. *Gemara*'da kendisinden bazen "Rabi Yoşıya Raba" (Büyük Rabi Yoşıya) diye bahsedilir. Bu şekilde söz konusu Hahamın, *Amora* Rabi Yoşıya değil, **Tanna** Rabi Yoşıya olduğunu anlayabiliriz.

Evim Dua Evidir (devam)

"Kim bunlar?" diye sordu imparator şaşkınlıkla. Kutiler, imparatoru Yahudilerin kendisine isyan ettiğine ikna etmeleri için imparatorun adamlarına rüşvet vermişlerdi. Bu adamlar "Bunlar size başkaldıran Yahudiler" diye cevap verdiler. İki grup birbirine doğru kısa bir mesafe daha ilerledi ve Antipras adı

verilen yerde yüz yüze karşılaştılar.

Ve işte, imparator, Şimon A-Tsadik'in yüzünü gördüğü anda... herkesi hayrete düşüren bir şey oldu. Tüm imparatorluğu demir yumrukla yöneten bu kudretli imparator hemen arabasından indi ve Şimon A-Tsadik'in huzurunda eğildi!

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
295'te

Rabi Meir'in Özel Mürekkebi

Yaprak

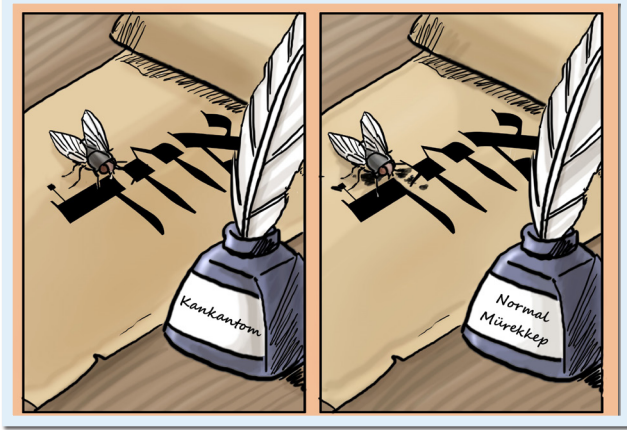
20

Bu yazımızda “sofer stam” adı verilen uzmanların yaptıkları önemli işi göreceğiz. *Sofer* sözcüğü “yazıcı” veya “hattat” anlamına gelir. *Stam* sözcüğü ise üç sözcüğün baş harflerinden oluşmuştur: *Sefer-Tora*, *Tefilin* ve *Mezuza*. Anlaşılacağı üzere *sofer stam*, *Sefer-Tora*, *tefilin* ve *mezuza* yazan uzmana verilen isimdir.

Gemara, Rabi Meir'in, yazıda kullandığı mürekkebin içine “*kankantom*” adı verilen bir madde kattığını anlatmaktadır. Bu madde mürekkebi yoğunlaştırmakta ve harflerin silinmemesini sağlamaktaydı.

Bir keresinde Rabi Yişmael Rabi Meir'e “Ne iş yaparsın?” diye sordu. “Ben *soferim*” diye cevap verdi Rabi Meir. Rabi Yişmael ona şöyle dedi: “Yaptığın işte son derece dikkatli olmalısın, çünkü Göklerin onuru sana bağlıdır. Zira eğer, Tanrı korusun, dikkat etmezsen, pasuktan bir harfi eksik bırakabilir veya fazladan bir harf yazabilirsin ve bu şekilde insanlar okuduklarından, doğru olmayan, farklı anlamlar çıkarabilirler.”

Rabi Meir ona “Bu konuda tabii ki çok dikkat ediyorum” dedi. “Üstelik mürekkebe onu yoğunlaştırmak için *kankantom* da katıyorum. Böylece eğer ben yazdığım sırada bir sinek gelip, henüz kurumamış olan harflerin üzerine konarsa, onların bir kısmını da silemeyecektir. Çünkü mürekkep dayanıklı ve bir sinek onu yerinden oynatamaz.”

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Şişa, Babil'de, Rav İdi bar Avin'in oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Tora'yı da babasının, Hidekel (Dicle) Nehri kıyılarında bir Tora merkezi olan Şehantsiv şehrindeki *bet midraş*ında ondan öğrenmiş ve teslim almıştır.

Rava ve Rav Papa gibi neslinin büyüleriyle *alaha* konusunda teatilerde bulunmuştur. Benzer şekilde *Gemara*'da, onun önceki nesillerdeki büyük Hahamların isimleriyle aktarmış olduğu çok sayıda öğretiye yer verilmektedir.

Günümüzde *talit* takılırken yapılan uygulama, *berahay*ı söyledikten sonra

onu başın etrafına sarmak ve daha sonra da daha düzgün ve güzel bir şekilde sırtın üzerine indirmek şeklindedir. *Gemara*'da (*Şabat* 147a) bu uygulamanın kökeninin Rav Şimi olduğunu belirtilmektedir.

Rav Mordehay onun adıyla *alahalar* aktarmıştır. Kendisi bunları onun ağzından duyduğu şekilde, harfiyen aktarmaya özen gösterirdi.

Rav Şişa, *Gemara*'nın bazı yerlerinde Rav Şeşet olarak da anılmaktadır.

Oğlu Rav İdi'dir ve Rav Şişa oğluna bu ismi, babası Rav İdi bar Avin'in ardından vermiştir.

Rav Şişa
bere DeRav
İdi bar Avin

Soyguncular ve Meşale

Yaprak

21

Bu yaprakta *Gemara*, Tora öğrenmenin ne kadar büyük bir erdem olduğu konusunu işlemektedir. Tora öğrenenler, öğrendikleri Tora'nın onları günah işlememeleri için koruma altına almasına nail olurlar.

Gemara bu konuda ilginç bir misal getirmektedir: Bir adam tek başına yolculuk etmekteydi. Gecenin ortasında birçok şeyden korkmaya ve endişe duymaya başladı. Ya dikenli çalılıklara

takılıp yaralanırsa? Ya çukurlara düşüp berelenirse? Ya soyguncular karanlıktan yararlanarak üzerine çullanırlarsa? Ya vahşi hayvanların saldırısına uğrarsa? Korku verici. Ve işte, sürpriz bir şekilde karşısına etrafa aydınlık veren bir meşale çıktı. Adam rahat bir nefes aldı, çünkü şimdi dikenlere takılmayacak, çukurlara düşmeyecekti. Ama hâlâ vahşi hayvanlardan ve soygunculardan korkuyordu. Gün ağardıktan sonra artık hiçbir şeyden korkmamaya başladı, çünkü vahşi hayvanlar ve soyguncular genellikle gece vakti faaliyet gösteriyorlardı.

Tora, tüm korkuları gideren gün ışığına benzer. Hayat içinde insanın karşılaşabileceği farklı zorluklar vardır. Eğer Tora öğrenen kişi Tora'nın ışığına sığınır, ondan mutlusu yoktur.

Talmid Haham Kimdir?

Yaprak

22

Bu yaprakta, Tora öğrenimi hakkında önemli bir bilgi öğrenmekteyiz.

Kime *talmid haham* denir?

Gemara şöyle demektedir: Örneğin sadece *Mişna* öğrenen bir kişi, tüm *mişnaları* biliyor olsa da, henüz *talmid haham* sayılmaz. Ne zaman *talmid haham* sayılacaktır? Başka bir *talmid hahama* hizmet ettiği zaman. Başka bir deyişle, *mişnaları* tek başına öğrenen bir kişi, henüz her bir *alahanın* sebebini bilmemektedir ve kendi başına tüm kanunları sonuna kadar anlaması mümkün değildir. Bu nedenle *alahaların* sebep ve mantıklarını *talmid hahamlardan* öğrenmesi gerekir ve bunu yaptıktan sonra kendisi de *talmid haham* olacaktır. Tıpkı öğrenim için başvurduğu *talmid hahamların* da kendilerinden önceki nesillerdeki *talmid hahamlardan* öğrenmiş oldukları gibi! Bu şekilde her nesil bir önceki nesilden öğrenmiştir ve bu zincir, Tora'yı Kutsal ve Mübarek Tanrı'dan almış olan Moşe Rabenu'ya kadar kopmadan geri gider.

Günümüzde, kutsal *Amoraların*, *mişnaları* anlamak için gereken tüm sebep ve fikirleri söylemiş oldukları *Gemara* olduğu için, *Gemara* öğrenen kişi *talmid haham*dır.

Tora'nın *Pasuklarından Alaha Öğrenmek*

Yaprak Bu yapraktaki *Gemara*'da, pasuklardan öğrenilen çeşitli *alahalar* aktarılmaktadır. Bu da, kutsal Hahamlarımızın Tora'dan *alahaları* nasıl öğrendiklerini görmemiz için önemli bir fırsat teşkil ediyor.

23

Koenet İçin Tuma: Hepimizin bildiği gibi Koenlerin ölü nedeniyle *tame* olmaları yasaktır. Bu nedenle bir ölüye dokunamazlar, onu dokunmadan bile olsa taşıyamazlar ve onunla aynı çatı altında bulunamazlar, çünkü bu şekilde ölüden *tuma* kapacaklardır. Peki, acaba bunları yapmak bir *Koenet*, yani bir Koen'in kızı için de aynı şekilde yasak mıdır? *Gemara* öyle olmadığını söylemektedir! Neden? Çünkü Koenlerin ölü nedeniyle *tame* olmamaları konusunda uyarıldıkları pasukta şöyle yazılıdır: “*Aaron'un oğulları olan Koenlere söyle...*” (Vayikra 21:1). Yani bu kural “oğullar” için geçerlidir; kızlar için değil.

Korban Etlerinin Yenmesi: Hepimiz Koenlerin *korban* etlerini yediklerini biliriz. Bu durum *Hatat* ve *Aşam-korbanları* gibi *Kodeş Kadaşim*, yani en yüksek düzeyde kutsal niteliğe sahip *korbanlar* için de geçerlidir. Acaba bir *Koenet* de *Kodeş Kadaşim* niteliğindeki *korbanların* etini yiyebilir mi? Hayır! Neden? Çünkü bu konunun ele alındığı pasukta şöyle denmektedir: “*Onu, Aaron'un evlatları arasındaki her erkek yiyecektir*” (Vayikra 6:11). **Erkekler** – ama kadınlar değil.

Kim Köle Olarak Satılır? Hırsızlık yapan ve çaldığı şey karşılığında iade edecek parası olmayan bir Yahudi'yi, *bet din* “*eved İvri*” (İbrani köle) olarak satar ve elde edilen parayla onun hırsızlıktan doğan borcu ödenir. Acaba hırsızlık yapmış Yahudi bir kadın da cariye olarak satılır mı? Hayır! Neden? Çünkü hırsızla ilgili pasukta şöyle denmektedir: “*Venimkar bignevato* – hırsızlığı karşılığında [köle olarak] satılacaktır” (Şemot 22:2). Kullanılan *bignevato* sözcüğü eril niteliktedir. Yani bir erkeğin hırsızlığından bahsedilmektedir. Ama bir kadının hırsızlığından değil. Dolayısıyla hırsızlık yapan bir kadın, bunu ödeyemezse bile cariye olarak satılmaz.

MASEHET SOTA
PEREK 4:
ARUSA

Rabi Yose bar Halafta

Yaprak

24

Mişna ve *Gemara* öğrenen herkes, “Rabi Yose”nin adıyla aktarılan *alaha*, kanun ve varsayımları birçok yerde görür. Genellikle *Mişna*’da “Rabi Yose”den bahsedildiği zaman, kastedilen Haham, Rabi Yose bar Halafta’dır.

Rabi Yose bar Halafta Tsipori’de doğmuş, babası Halafta’dan Tora öğrenmiştir ve aynı zamanda Rabi Akiva’nın da öğrencilerindendir. *Alaha* talimatları verme yetkisini *Tanna* Rabi Yeuda ben Baba’dan almıştır. O günlerde Erets-Yisrael’de Romalılar hüküm sürmekteydi ve Yisrael’in Hahamlarına, *alaha* talimatı verebilecek yeni nesil Hahamları yetkilendirmeyi yasaklamışlardı, çünkü Tora’nın Yisrael içinde unutulmasını amaçlıyorlardı. Ama Rabi Yeuda ben Baba büyük fedakârlıklarla beş *talmid haham* bu şekilde yetkilendirmiştir ve Rabi Yose bar Halafta da onlardan biridir. Romalılar bunu öğrendikleri zaman Rabi Yeuda ben Baba’yı katletmişlerdir.

Tsipori’de yaşadığı dönemde Rabi Yose bar Halafta çeşitli *alahasal* uygulamaları tesis etmiştir.

Zaken Mamre

Yaprak

25

Bu yaprakta “*zaken mamre*”den bahsedilmektedir. Yisrael’in en yüksek kurulu olan *Sanedrin*, Bet-Amikdaş’taki *Lişkat A-Gazit* adı verilen salonda otururdu. *Sanedrin* herhangi bir konuda kesin bir *alaha* kararı verdikten sonra, bir *talmid haham Sanedrin*’in kararını reddettiği takdirde, bazı durumlarda idam edilmeyi hak ederdi. Böyle birine *zaken mamre* (asi bilge) adı verilir.

Sefer A-Hinuh’ta (*mitsva* 496) kutsal Tora’nın, bu kanunu, *Sanedrin*’in kararlarının tartışılmaması için verdiği açıklanmaktadır.

Ama *Sanedrin*’in kararına karşı çıkan herkes idamı hak ediyor değildir. Bunun için, itirazda bulunan kişinin, *alaha* kararları verebilecek şekilde yetkilendirilmiş biri olması gerekir. Başka bir deyişle bu kişi, *alaha* talimatları vermek ve kanuni konularda karara varmak üzere başka yargıçlardan yetki almış ve gerektiği takdirde Büyük *Sanedrin*’in üyesi olabilecek kadar yüksek düzeyli bir *talmid haham* olmalıdır. Ama eğer bu düzeyde biri değilse, *Sanedrin*’den farklı bir görüş bildirse bile idamı hak etmez, zira fikirleri zaten kabul görmeyecektir.

Bu yaprakta Rabi Yoşiya, Yerusalayim insanlarından birinin kendisine bu konuda anlattıklarını aktarmaktadır. Bu kişi Rabi Yoşiya’ya, Yerusalayim’deki âdete göre, eğer *bet din*, kendilerine karşı bir *alaha* kararı veren bir *zaken mamre* karşısında onurundan feragat ederse, bu kişinin idam cezasından muaf olduğunu söylemişti. Ama Rabi Yoşiya’nın arkadaşları, onun bu anlattıklarından *Sanedrin* üyelerine karşı gelinebileceği sonucu çıkarılmaması için bunun doğru olmadığını söylemişlerdir.

Ketuba

Yaprak

26

Gemara “*ketuba*” ile ilgili bazı konuları ele almaktadır.

Kısaca *ketuban*ın ne olduğunu açıklayalım. *Ketuba*, bir gelinle damat arasındaki evlilik sözleşmesinin yazılı olduğu belgedir. Bu belgede, erkekle kadının birbirlerine olan yükümlülükleri yazılı (İbranice: *katuv*) olduğu için, belgeye de “*ketuba*” adı verilmiştir.

*Ketuban*ın esas kısmı, kocanın, eşini boşadığı takdirde ona belli miktarda para vereceğini karara bağlar. Aynı şekilde, koca, eğer eşinden önce ölürse, mallarından belli miktardaki parayı eşinin alacağını da taahhüt eder.

Ketuba belgesinde başka yükümlülükler de yazılıdır. Örneğin eğer koca ölürse, eşi, kocasının bıraktığı mirastan nafaka olarak para alacaktır. Hahamlarımız ayrıca, *ketubada*, kocanın, eğer eşi tutsak düşerse, onu bu durumdan kurtarmak için gereken fidyeyi ödemekle yükümlü olmasına da hükmetmişlerdir.

MASEHET SOTA
PEREK 5:
KEŞEM ŞEAMAYİM

Dört Yüz Sıra

Yaprak

27

Mişna, Rabi Akiva'nın "o gün" yaptığı bazı *deraşaları* aktarmaktadır. "O gün" ifadesi, bilinen, belirli bir günü belirtmektedir.

Hangi günden bahsedilmektedir ve "o gün" ne olmuştur?

Tannaim Döneminde Hahamların başına, öğrencilere Tora öğretmekle görevli bir başkan (*Nasi*) atanırdı. Bir dönem *Nasi* görevini Raban Gamliel yürütmekteydi, ama Raban Gamliel Tora öğrenmek isteyen herkesin *bet midraşa* girmesine izin vermiyordu. Tora öğrenmeye yalnızca belli kıstasları karşılayan öğrencilerin gelebileceğine karar vermişti.

Aradan bir süre geçtikten sonra Rabi Elazar ben Azarya *Nasi* olarak atandı ve istenen kıstaslarda olmayan öğrencilerin içeri girmesini önleyen kapı görevlisini oradan çıkardı. O gün *bet midraşa*, kendileri de Tora öğrenmeye gelmek ve bu şekilde Tanrı korkusu sahibi olmak isteyen öğrenciler için **dört yüz sıra** eklendi.

O gün, *bet midraşa*, yeteri kadar açıklığa kavuşturulmamış olan tüm *alahalar* ele alınmıştır ve Talmud'un herhangi bir yerinde filanca *alahanın* "o gün" söylendiği belirtildiği zaman, Rabi Elazar ben Azarya'nın *Nasi* olarak atandığı gün kastedilir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Şalman Babil'de yaşamıştır ve *mişna* ve *baraytaların* sözleri konusunda uzman olan en büyük *Amoralar*dan biri olarak kabul edilir. *Gemara*'da onun esas meşgalesinin "*Tanna*" olarak görev yapmak olduğu anlatılmaktadır. Ancak bununla, "*Tanna*" sözcüğünün genel anlamı (yani *Mişna* dönemi Hahamı) kastediliyor değildir. *Amoraim* Döneminde "*Tanna*", *baraytaları* öğrenmek ve sürekli tekrarlamakla görevli kişilere verilen isimdi. Başka bir deyişle "*Tanna*"lar, *mişna* ve *baraytaların* kaydedildiği birer cihaz gibiydi. İstenen *baraytay*ı ezberden hemen söyleyebiliyorlardı ki bu, *Amoraların bet midraşlarında* yaygın görevlerden biriydi. Rav Şalman, Rav

Nahman bar Yitshak'ın *bet midraşında* görevliydi.

Bir keresinde hocası Rav Nahman bar Yitshak'ın *bet midraşında*, *beraha alahalarından* biri üzerinde bir tartışma çıkınca, Rav Şalman bir *baraytadan* yararlanarak, doğan belirsizliği çözüme kavuşturmuştu. Bunun üzerine Rav Nahman bar Yitshak ona şöyle dedi: "Şalman – barışsın (İbranice: *şalom*) sen ve öğrenimin de eksiksizdir (İbranice: *şalem*). Ne mutlu sana ki öğrencilerin arasında barışı tesis ettin."

Rav Şalman ayrıca, *Amoraların* zorlandıkları *baraytaları* izah edip açıklardı (bkz. *Baba Batra* 13b, "*Tirgema Rav Şalman*").

Rav
Şalman

“ŞeEn Bo Daat Leişael”

Yaprak

28

Masehet Nazir yaprak 57’de, “Sefek tuma biRşut A-Yahid – tame. Sefek tuma biRşut A-Rabim – taor” (Kişiye özel bölgede *tuma* hakkında şüpheli bir durum varsa – *tamedir*. Kamuya açık bölgede *tuma* hakkında şüpheli bir durum varsa – *saf*tır) kuralını öğrenmiştik. Başka bir deyişle, eğer bir kişinin *tame* olabileceğine dair şüphe uyandıran bir olay, çok sayıda insanın (en az üç kişi) serbestçe geçtiği bir yerde meydana geldiyse, bu kişi *tame* olmamış kabul edilir. Ama olay çok insanın geçmediği bir yerde olduysa bu kişi *tamedir*. Tora’nın hükmü bu yöndedir. Çok insanın olduğu yerde ortaya çıkan *tuma* şüphesinde “saf” hükmü verilirken, çok insanın olmadığı bir yerdeyse “*tame*” hükmü verilir.

Bu yaprakta, “*şe-en bo daat leişael*” (soruya muhatap olabilecek akla sahip olmayan) bir kişi söz konusu olduğunda, doğan şüphenin her zaman hafif yönde karara bağlandığı öğretilmektedir.

“*Şe-en bo daat leişael*” biri kimdir? Örneğin küçük bir çocuk. Acaba küçük bir çocuk sorguya çekilip kendisine “Tam olarak neye dokundun? Bir *tuma* kaynağına dokunmuş olabileceğine dikkat ettin mi?” diye sorular sorulabilir mi? Tabii ki hayır; çünkü çocuk tam olarak neden bahsedildiğini bile bilmemektedir. *Alahaya* göre, eğer *tuma* konusundaki şüphe “*şe-en bo daat leişael*” biriyle ilgili olarak doğduysa, olay nerede olmuş olursa olsun, bu şüphe için “saf” hükmü verilir.

Ölü Bir Şeretse Dokunan Kişi Ne Zaman Arınır?

Yaprak

29

Ölü bir *şeretse* dokunan kişi *tame* olur ve Bet-Amikdaş’a girmeden veya kutsal nitelikli yiyecekleri (örneğin *korban* eti) yemeden önce bir *mikveye* dalarak arınması gerekir. (“*Şerets*” Tora’da listelenen sekiz adet küçük çaplı hayvana verilen genel bir isimdir; bkz. Vayikra 11:29-31.)

Bet-Amikdaş zamanında Reuven diye biri yaşardı. Reuven bir bakkal dükkânında çalışıyordu. Bir gün dükkânın sahibi ona “Tüm depoyu bahçeye boşalt” dedi. Reuven işe koyuldu ve tüm sandıkları dışarı çıkardı. Ama aniden, yumuşak bir şeye dokunduğunu hissetti... Ölü bir fareydi bu!

“*Tame* oldum! Arınmak için *mikveye* koşuyorum” diye haber verdi dükkân sahibine. Patronu tabii ki ona izin verdi, çünkü Bet-Amikdaş döneminde herkes saflığını korumaya dikkat ederdi.

Reuven *mikveden* döndü ve dükkân sahibi “Eee Reuven? Tamam mı? Arındın mı?” diye sordu. Reuven ona “Evet, safım” dedi, “ama buna rağmen güneş batana kadar hâlâ biraz *tameyim*. Çünkü *mikveye* dalan bir kişinin arınma süreci, güneş battığı zaman tamamlanır. O zamana kadar, eğer bir Koen olsaydım, *teruma* yemem yasak olurdu. Aynı şekilde *korban* etlerini yemem de güneş batana kadar hâlâ yasak.”

Reuven gibi, *mikveye* dalmış bir kişi, tamamen arınması için güneş batana ve böylece gün değişene kadar “*tevul yom*” (gündüz vakti *mikveye* dalmış biri) olarak adlandırılır.

Evim Dua Evidir (devam)

İmparatorun danışmanları ve komutanları, gördükleri manzara karşısında mutlak bir hayrete düşmüşlerdi. İmparatorlarının huzurunda, Şimon A-Tsadik’i küçümser bir edayla konuştular: “Sizin gibi heybetli ve kudretli bir imparator, Koenlik giysilerine bürünmüş bir Yahudi’nin huzurunda

eğiliyor. Böyle bir şey nasıl olur?!”

Ama kral geri adım atmadı. Aksine, heyecanla açıkladı: “Savaşlarımda bana zaferi bu adamın yüzünün sureti getiriyor! Onun yüzünü görüyorum ve düşmanı mağlup etmeme onun yardım ettiğini hissediyorum. Dolayısıyla onun huzurunda eğilmemin sebebi gayet açık!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
301’de

Alél Söylemek – Deniz Şarkısı Gibi

Yaprak Rabi Akiva şöyle dedi: Bene-Yisrael, kendileri için yarılan Yam Suf'tan (bazı görüşlere göre Kızıldeniz) kıyıya çıktıkları zaman, Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya bir övgü şarkısı söylemişlerdir. “*Şirat A-Yam*” (Deniz Şarkısı) adıyla bilinen bu şarkı her sabah dualarımızda söylediğimiz “*Az Yaşir Moşe...*” parçasıdır. Bene-Yisrael bu şarkıyı nasıl söylemişlerdir? Moşe Rabenu *Şirat A-Yam*'dan bir pasuk söylüyor ve tüm Bene-Yisrael “*Aşira L'A-Şem*” (*A-Şem*'e şarkı söyleyeceğim) diyorlardı. Örneğin Moşe “*A-Şem İş Milhama, A-Şem Şemo*” (*A-Şem* savaş adamıdır; *A-Şem*'dir İsmi) diyor, halk da “*Aşira L'A-Şem*” diye cevap veriyordu.

Bu yaprakta öğretildiğine göre bir zamanlar *Allel* duası da bu şekilde söylenirdi.

Günümüzdeki uygulama, tüm cemaatin *Allel* duasındaki parçaların hepsini söylemesi şeklindedir. Ama geçmişteki uygulama farklıydı. *Hazan* (duayı yöneten kişi) *Allel*'in tüm pasuklarını tek tek söylerken cemaat onu dinlerdi ve her pasuktan sonra da cemaat “*Aleluya*” (Tanrı'yı övün) diye cevap verirdi.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rabi Yeuda Nesia'nın oğlu olan *Amora* İllel, *Tanna'im* Döneminin başlangıcını işaretleyen İllel A-Zaken'in on üçüncü kuşak torunuydu. (İllel A-Zaken için, bkz. I. Kitap, sayfa 38).

Amora İllel, Raba ve Abaye'nin neslinde yaşamıştır. Onun zamanında kötü yürekli Roma İmparatorluğu “yetkilendirmeyi” yasaklayan kanunu çıkarmıştı. Yeni nesil bir *talmid hahama* karar ve talimat yetkisi veren kişi öldürülecekti.

Durum böyle olunca, *Amora* İllel'in neslinden itibaren *Sanedrin* ve onun Rabi Yeuda A-Nasi'den beri süregelen başkanlık mevkii olan “*Nasi*”lik sona

ermiştir. O nesilden sonra, Moşe Rabenu'dan beri kopmadan gelmiş olan yetkilendirme zinciri kopmuş ve *bet dinler* kalmamıştır.

Bunun sonuçlarından biri de yeni ayın kutsanmasını, yani Roş Hodeş ilanını ve bir yılın artık yıl olup olmayacağına dair kararları da ilgilendiriyordu. Bu kararlar sadece yetkili bir *bet din* tarafından verilebilirdi. *Amora* İllel, başında bulunduğu son yetkili *bet dinle* birlikte bu soruna bir çare üretmiş, günümüzde de kullanmakta olduğumuz Yahudi takvimini oluşturarak, *Maşiah*'ın gelişine kadar tüm ayları kutsamış ve hangi yılların artık yıl olacağını kararlaştırmıştır.

İllel

“Az Yaşir” Söyleyen Bebekler

Yaprak
31

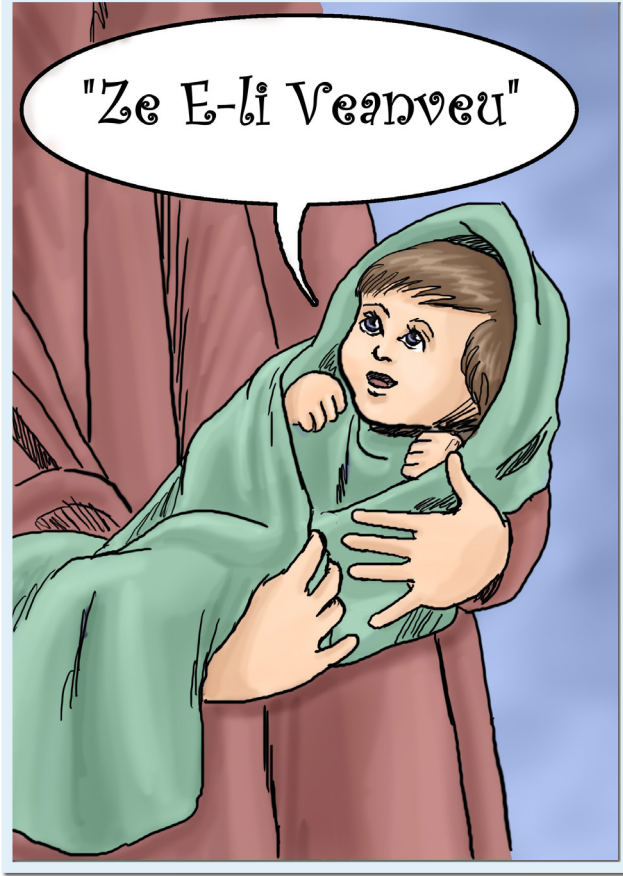
Gemara bu yaprağın başında, atalarımız Mısır’dan çıktıktan sonra Yam Suf’un yarılma mucizesi sırasında meydana gelmiş olan hayret verici bir başka mucizeden daha bahsetmektedir:

Bene-Yisrael, kendileri için yarılmış olan Yam Suf’un içinden geçerlerken **herkes** “Ze E-li VeAnveu” (Bu Tanrı’mdır; ve O’na bir Mabnet inşa edeceğim) demiştir. Herkes – hatta bebekler bile!

Zira Rabi Yose A-Gelili şöyle demiştir: Yisrael halkı denizden çıktığı sırada, Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya şükranlarını bildirmek üzere bir şarkı söylemeye karar vermişlerdi.

Ve kimler söylemişti bu şarkıyı? Ana kucağındaki bebekler bile! Öyle ki, uyurken başları düşmüş olan bebekler bile

birden bire *Şehina*’yı (Tanrı’nın Kutsal Mevcudiyeti) görmüş, başlarını kaldırmış ve onlar da dâhil olmak üzere tüm halk hep bir ağızdan “Ze E-li VeAnveu” demiştir.

MASEHET SOTA
PEREK 6:
Mİ ŞEKİNE

Not: *Masehet Sota*’da *Perek 6* Yaprak 31’in ortasından başlamakta ve Yaprak 32’nin ilk kısmında sona ermektedir. Yaprak 31’le ilgili yazımız *Perek 5*’e, Yaprak 32’yle ilgili yazımız da *Perek 7*’ye aittir.

**MASEHET SOTA
PEREK 7:
ELU NEEMARİN**

Viduy Maaser Mitsvası

Yaprak *Gemara* birkaç *mitsva*dan bahsetmektedir. Bunlardan biri de “*viduy maaser*” *mitsvası*dır.

32

Bu yazımızda söz konusu *mitsva* hakkında bilgi edineceğiz.

Bilindiği gibi, Erets-Yisrael’de yetiştirilen ürünlerden *teruma* ve *maaser* paylarını (*Terumot U-Maaserot*) ayırmak gerekir. *Teruma* payı Koen’e, *maaser rişon* (ilk onda bir) Levi’ye verilir. Bunun ardından, hangi yıl içinde bulunulduğuna göre ya *maaser şeni* (ikinci onda bir) ayrılarak Yeruslayim’e getirilir ve kutsiyet içinde yenir, ya da *ma’sar ani* ayrılıp fakirlere verilir (bkz. I. Kitap, sayfa 127 ve II. Kitap, sayfa 146).

Teruma ve *maaser* payları ayrıldıktan hemen sonra, geri kalan ürünler yenebilir ve onları yemek için ilgili payların Koen ve Levi’ye fiilen verilmesini ve *maaser şenin* fiilen Yeruslayim’de yenmesini beklemeye gerek yoktur. Ama bazı tarihler vardır ki, evde bulunan, ayrılmış tüm *teruma* ve *maaser* paylarının artık evden çıkarılması ve ilgili kurallarının uygulanması gerekir. Başka bir deyişle bu tarihler gelene kadar *teruma* payı Koen’e, *maaser rişon* Levi’ye verilmiş, *maaser şeni* de Yeruslayim’e getirilip yenmiş olmalıdır. Bu son tarihler, her *Şemita* yılının Pesah arifesi ile *Şemita* döngüsünün her dördüncü yılının Pesah arifesidir. Bu tarihlerde ürün sahibi tüm *teruma* ve *maaser* paylarını evinden çıkarıp ilgili yerlere ulaştırdıktan sonra “*viduy maaser*” (*maaser* beyanı) adı verilen bir metin okur: “Evrenin Efendisi; bana emrettiğin her şeyi yerine getirdim...”. Bunun ardından da *A-Şem*’in ona bol bereket bahşetmesi için bir de dua eder (bkz. Devarim 26:13-15).

Kim Kimdir?

Babil’deki Yedinci Nesil Amoraim

Amora Mar, Mata Mahseya *yeşivası*nın başkanı olan Rav Aşe’nin oğlu olarak Babil’de doğmuştur. Öğreniminin çoğu kısmını babasından görmüştür. Mar, babasının uygulamalarını çokça anlatır ve onun sözlerini aktarırdı. Bunları yaparken de sözlerine “*Aba Mari Amar*” (efendim, babam şöyle demişti) diye başladılar.

Mar bar Rav Aşe, *Gemara*’da aynı zamanda “*Tavyumi*” (iyi gün) olarak da adlandırılır, çünkü onun tüm dönemi Yisrael için iyi günler olmuştur. Anlatıldığına göre onun döneminde İran kralı, Yahudilerin Şabat gününü ihlal etmeleri yönünde bir ferman çıkartmıştı. Mar bar Rav Aşe, Rava’nın oğlu Rav Sama’yla birlikte bu fermanın iptal edilmesi için Tanrı’ya

yalvarıp yakardılar. Ve gerçekten de Tanrı onların dualarını kabul etti. Gün ortasında kraliyet sarayına bir timsah girdi ve İran kralı yatağında uyuduğu sırada onu yuttu. Bunun sonucunda ferman da iptal edildi.

Babası Rav Aşe’nin vefatından birkaç yıl sonra onu Mahseya şehrindeki *yeşivan*ın başına atamışlardır ve Mar, on üç yıl boyunca *yeşivan*ın başında kalmıştır.

Talmud’da onun Tora öğrenenlere yönelik özel takdir ve sevgisine yer verilmektedir. O kadar ki, Mar, şahsen kendisinin, *talmid hahamlara* karşı herhangi bir tanıklık ifadesi veremeyeceğini, zira onları kendisi gibi sevdiğini söylemiştir.

**Mar bar
Rav Aşe**

Cemaatle Birlikte Dua Etmenin Müthiş Önemi

Yaprak

33

Tora'nın *mitsvalarından* biri de – dua etmektir!

Bazı *Rişonim* Dönemi otoritelerine göre Tora'dan kaynaklanan dua yükümlülüğü, bir insan darda veya sıkıntıda olduğu zaman, kendisine yardım etmesi için Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya dua etme zorunluluğu şeklindedir. Başka *Rişonim* Dönemi otoriteleri ise, Tora'dan kaynaklanan yükümlülüğün her gün bir kez dua etmek şeklinde olduğu görüşündedir.

Daha sonraları Hahamlarımız gelip, günde üç kez dua etme yükümlülüğünü tesis etmişlerdir. Hahamlarımız ayrıca günümüzde hepimizin tanıdığı dua düzenini ve metinlerini oluşturmuşlardır.

Bu yaprakta, kişinin, anladığı her dilde dua edebileceğini ve mutlaka *Leşon A-Kodeş* (Kutsiyet Lisanı) olan İbraniceyi kullanarak dua etmek zorunda olmadığını öğreniyoruz. Neden? Çünkü *tefila* – yani dua – merhamet dilemektir ve bu nedenle kişi Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın merhametini her lisanla dileyebilir.

Yine de *Gemara*, başka bir lisanla dua edebilme durumunun, yalnızca cemaatle [yani *minyan* – 10 yetişkin erkek – ile] birlikte dua eden biri için geçerli olduğunu söylemektedir; çünkü cemaatle birlikte dua etmenin derecesi çok yüksektir ve meleklerin yardımı olmadan da Kutsal ve Mübarek Tanrı tarafından kabul edilir. Buna karşılık, tek başına dua eden bir kişi herhangi bir lisanla değil, yalnızca *Leşon A-Kodeş*'te dua etmelidir, çünkü bireysel duanın Kutsal ve Mübarek Tanrı tarafından kabul edilebilmesi için meleklerin yardımına ihtiyaç vardır ve yüksek hizmet meleklerinin anladıkları tek lisan, *Leşon A-Kodeş*'tir.

Üç Yüz Kilometre Yüksekliğindeki Su Sütunu

Yaprak

34

Bene-Yisrael kırk yıl çölde dolaştıktan sonra, Erets-Yisrael'e girmek için Yarden Nehri'ni geçmek üzereydiler. Burada Kutsal ve Mübarek Tanrı onlar için bir kez daha suyla bir mucize gerçekleştirdi ve tıpkı vaktiyle Yam Suf'un yarılması gibi, bu kez Yarden Nehri yarıldı!

Gemara Yarden'de meydana gelen bu mucizeyi anlatmaktadır.

Tüm halkın önünde ilerleyen

Koenler, iki Antlaşma Levhası'nı içeren, Tanrı'nın Antlaşma Sandığı'nı (*Aron Aberit*) taşıyorlardı. Yarden Nehri'ne geldikleri zaman Koenler nehre girdiler ve ayakları suyun kenarına değdiği anda, nehrin yukarı kesiminden akan tüm sular durdu ve aşağı doğru akmaya devam etmedi. Bu şekilde Bene-Yisrael, kuruyan nehrin içinden karşı tarafa geçebildiler. Bu arada nehrin yukarı kesiminden sular gelmeye devam ediyordu. Bu sular, akıntının kesildiği noktada birikmeye ve bir sütun halinde yükselmeye başladı. Gittikçe yükselen sular üç yüz kilometreyi aşkın bir yüksekliğe kadar çıktı!!!

Halk nehrin kuruyan yatağında durduğu sırada Yeoşua bin Nun onlara “Şunu bilin ki, şimdi Yarden Nehri'ni, Erets-Yisrael'i fethetmek üzere geçiyoruz” dedi ve Bene-Yisrael onun bu sözüne mutabık olduklarını ifade ettiler.

Tora'yı Neden Kayalara Yazdılar?

Yaprak Bu yaprakta *Gemara*, taş yapıların dikildiği bütün olayların bir dökümünü yapmaktadır.

35

Bene-Yisrael Erets-Yisrael'e girmeden önce Moşe Rabenu Yarden'in doğu yakasında büyük taşlar dikmiş ve bunların üzerine Tora'nın tüm sözlerini yazmıştır.

Bene-Yisrael Yarden Nehri'ni geçtikleri sırada, Yeoşua bin Nun on iki taşla nehir yatağına bir yapı dikmiştir. Bu taşların üzerine Tora'nın sözleri yazılmamıştır. Taşların amacı sonraki nesiller için bir anıt teşkil etmeleriydi. Böylece sonraki nesiller, Yarden Nehri'nin, Bene-Yisrael'in geçişine olanak tanımak için durduğunu bilecekler ve hatırlayacaklardı.

Bene-Yisrael Yarden Nehri'ni geçerlerken, nehir yatağından başka on iki taş almışlar ve bunları Erets-Yisrael'e taşımışlardır. Gilgal'a geldiklerinde Yeoşua bu taşlarla bir yapı dikmiş ve üzerlerine Tora'nın tüm sözlerini yazmıştır.

Gemara, yazılanların tüm dünya halkları tarafından anlaşılabilmesi için, Tora'nın, taşlardan yapılan bu *mizbeah*ın üzerine yetmiş dilde yazıldığını anlatmaktadır. Bu da Tora'daki talimat doğrultusunda yapılmıştır: “Taşların üzerine bu Tora'nın tüm sözlerini açık ve seçik bir şekilde yazacaksın” (Devarim 27:8) – yani herkesin anlayabileceği bir şekilde.

Yosef A-Tsadik'in Yaşadığı Mucizeler

Yaprak *Gemara*, Yosef A-Tsadik'in Paro'nun baş veziri olarak atandığı günde meydana gelmiş olan çarpıcı olayları anlatmaktadır.

36

Paro'nun danışmanları kendisine “Nasıl olur da Potifar'ın kölesi olan bir adamı kralın baş veziri olarak atarsınız?” dediler. Paro onlara “Bilgelikten ve yüzünün ifadesinden onun asıl bir kraliyet soyuna mensup olduğunu ve onu haksız yere köle olarak sattıklarını anlayabiliyorum” dedi. Danışmanları bu kez de “Eğer onu kralın baş veziri olarak atamak istiyorsanız, yetmiş dil biliyor olması gerekir. Çünkü buradaki usullerimiz böyledir; böylesine yüksek bir mevkie yalnızca yetmiş dil bilen birini atarız” dediler.

O zamana kadar Yosef tüm dilleri bilmiyordu. Ama önceki gece bir melek gelmiş ve ona yetmiş dili öğretmişti. Ertesi gün kralla konuşmaya geldiğinde Paro'ya, konuştuğu her dilde cevap verdi.

Üstelik Yosef'in bildiği, ama Paro'nun bilmediği bir dil daha vardı – Kutsiyet Lisanı (*Leşon A-Kodeş*), yani İbranice. Paro Yosef'ten kendisine bu dili öğretmesini istedi; ama Paro Kutsiyet Lisanını kavramayı bir türlü başaramadı. Paro, Yosef'in kendisinden bir dil fazla bildiğinin başkaları tarafından öğrenilmesini istemiyordu. Bu nedenle, *Leşon A-Kodeş*'i bilmediğini kimseye söylememesi için Yosef'e yemin ettirdi.

Kim Kimdir?

Babil'deki Yedinci Nesil Amoraim

Rav Aşe'nin öğrencilerindendi ve Ravina Zute'nin arkadaşıydı.

Be Katil'li Rav Gevia'nın (bkz. sayfa 236) vefatının ardından, Pumbedita'daki *yeşivan*ın başına Rafram geçmiş ve bu görevi 4192 (MS 432) ile 4202 (MS

442) yılları arasında on yıl boyunca yürütmüştür.

Gemara'da Rafram'ın, belirli bir belgenin geçerliliği konusunda arkadaşı Ravina (sonuncu) ile yapmış olduğu bir tartışmaya yer verilir.

Rafram

Denize Atlayış

Yaprak

37

Bene-Yisrael Mısır'dan çıktıkları zaman Paro, muazzam ve iyi donanımlı bir orduyla onların peşine düşmüştü. Bene-Yisrael, Yam Suf'un kıyısında duruyorlar ve ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Deniz henüz yarılmamıştı ve halk suyun içine inmekten çekiniyordu. Sonunda Yeuda Kabilesi Başkanı Nahşon ben Aminadav öne çıktı ve denizin içine atladı. İlerlemeye başladı ve sular boynuna eriştiği zaman Yam Suf yarıldı. Böylece tüm halk denizin içinden geçti.

Nahşon ben Aminadav, yaptığı bu fedakârca hareketle Tanrı'nın İsmi'ni herkesin gözünde kutsal kıldığı için, Yisrael halkı içinde kraliyet hanedanının kendi soyuna mensup olmasına hak kazanmış, bu hanedanın başı olan David onun soyundan gelmiştir.

Şimdi ilginç bir şeye dikkatinizi çekeceğiz. *Gemara*, Nahşon ben Aminadav'ın bu davranışının *Allel* duasında söylediğimiz pasuklarda ima edildiğini söylemektedir: “*Ayeta Yeuda LeKodşo, Yisrael Mamşelotav, A-Yam Raa Vayanos...*” (“Yeuda, [Tanrı'nın] **kutsal** oldu ve Yisrael, **hükümdarlığı**. Deniz gördü ve kaçtı...””) Bu sözlerin açıklaması şöyledir: Yeuda neden **kutsal** olup Yisrael üzerinde **hükümdarlık** etmeyi hak etti? Çünkü Yeuda Kabilesi Başkanı Nahşon ben Aminadav denize atlamış ve deniz de bunu görerek onun önünden **kaçmış** ve yarılmıştı.

Hangi Koen Nesiat Kapayim Yapamaz?

Yaprak

38

Bu yazımızda *Birkat Koanim* (Koenlerin Berahası) hakkında önemli bir *alaha* öğreneceğiz.

Şahrit ve *Musaf* dualarında *hazan* “*Atov Şimha, Ulha Nae Leodor*” berahasını tamamladığı zaman Koenler, halkı “*Yevareheha A-Şem Veyişmereha...*” (*A-Şem* seni mübarek kılsın ve korusun) sözleriyle mübarek kılmaya başlarlar.

Bu yapraktaki *Gemara* şöyle demektedir: Koenler *Birkat Koanim* için *duhana* (*berahayı* verirken duracakları yere) gitmek üzere harekete, en geç, *hazan* “*Retse A-Şem Elokenu Beameha Yisrael*” sözlerini söylediği zaman geçmelidirler. Eğer bir Koen *beraha* vermek için yerinden ancak bundan sonra kımıldarsa, o zaman halkı mübarek kılmak için *duhana* çıkamaz.

Neden?

Çünkü Bet-Amikdaş'ın ayakta olduğu dönemde, Koenler Yisrael halkını, toplumsal *korbanlar* gerçekleştirildiği sırada mübarek kılarıydı. Pasukta söylendiği gibi “*Aaron ellerini halka doğru kaldırdı ve onları mübarek kıldı. [Ardından Aaron,] Hatat, Ola ve Şelamim-korbanlarını gerçekleştirdiği [Mizbeah'tan] indi*” (Vayikra 9:22). Başka bir deyişle Aaron, halkı, toplumsal ibadeti gerçekleştirdiği sırada mübarek kılmıştı. Bu nedenle Koenler de *beraha* vermek üzere yerlerinden harekete, *Retse* parçasında geçmelidirler, çünkü “*Birkat A-Avoda*” (ibadet *berahası*) adı verilen bu kısımda Kutsal ve Mübarek Tanrı'dan “ibadeti [=korban uygulamasını], Evin'in kutsal yerine geri getir” isteğinde bulunur, Bet-Amikdaş'ımızı geri vermesi ve orada tekrar *korbanlar* gerçekleştirebilmek için O'na dua ederiz.

Evim Dua Evidir (devam)

“Lütfen sizi bana getirenin ne olduğunu anlatın” diye rica etti Büyük İskender takdir ifade eden bir ses tonuyla.

“Sizin ve imparatorluğunuzun selameti için sürekli dua ettiğimiz tapınağımız tehlikede!” diye cevap verdi Şimon A-Tsadik. “Ve siz, majesteleri

imparator, buna bizzat siz izin verdiniz!”

“Bunu yapmak isteyen kim?” diye sordu imparator. Ve Şimon A-Tsadik hiç tereddüt etmeden cevap verdi: “Size sahte bir bağlılıkla refakat eden Kutiler! Bet-Amikdaş'ımızı yıkmayı işte onlar istiyor!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
307'de

Koenler Neden Ellerinini Yıkar?

Yaprak 39 Önceki yazımızda *Birkat Koanim* hakkında bir kural öğrenmiştik.

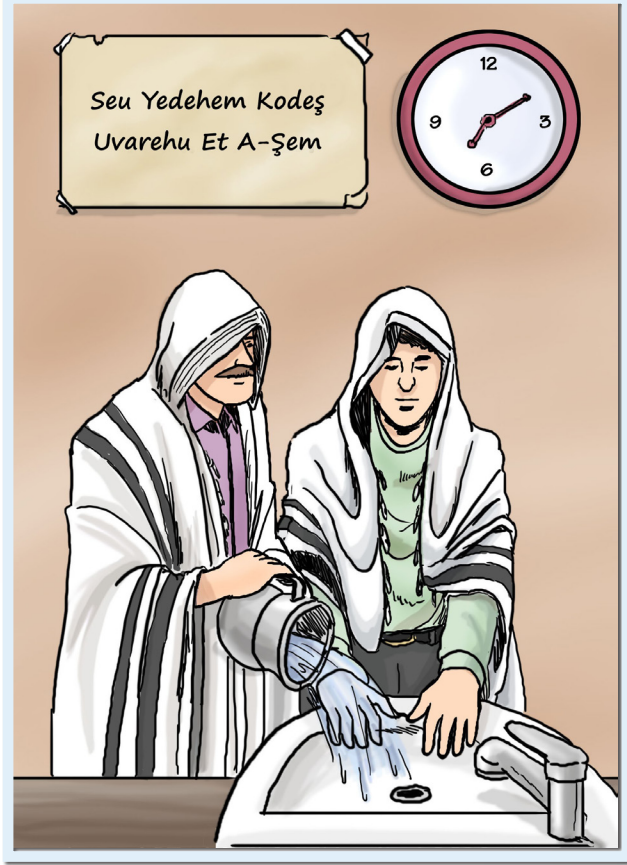
Bu yaprakta *Gemara*, Koenlerin halkı mübarek kılmak üzere *duhana* çıkmadan önce ellerini yıkamaları gerektiğini söylemektedir. Ellerini yıkamamış bir Koen *Birkat Koanim* söyleme yetkisine sahip değildir.

Bu *netilat yadayim* işleminin kaynağı nedir?

Gemara, bu *alahanın* Teilim'deki bir pasuktan öğrenildiğini söylemektedir: “*Seu yedehem kodeş, uvarehu et A-Şem* – Ellerinizi kutsiyetle kaldırın ve *A-Şem*'i mübarek kılın” (Teilim 134:2). Bu pasuk, halkı ellerini kaldırarak mübarek kılan Koenlerin *berahası*yla ilgilidir ve onlara bir talimat vermektedir: “*Ellerinizi kutsiyetle kaldırın*” –

tıpkı Koenlerin Bet-Amikdaş'ta yaptıkları gibi *netilat yadayim* yaparak ellerinizi kutsal kılın (Raşaş'a göre) ve ancak ondan sonra ellerinizi kaldırıp “*A-Şem*'i mübarek kılın”.

Peki, Koenlerin ellerini kim yıkar? Leviler! Bu da, Bet-Amikdaş'ta Levilerin ibadet işlemlerinde Koenlere yardım etmelerinin anısıdır (*Kitsur Şulhan Aruh*).

Kim Kimdir?

Babil'deki Yedinci Nesil Amora'im

Raba Babil'de doğmuştur ve Ravina'nın (birinci) öğrencilerindendir. Hocasına “*Mar*” (üstat) diye hitap ederdi. Hocasının yeğeni olan *Amora* Ravina Zute ile arkadaş olmuştur.

Raba, “*Raba Tosefaa*” (ekleme yapan Raba) diye anılır. Bu isim kendisine, *Amoralar* Rav Aşe ile hocası Ravina tarafından tamamlanıp mühürlenmiş olan Talmud Bavli'ye bazı notlar ve açıklamalar eklemiş olması nedeniyle verilmiştir. Raba bu şekilde, elimizde bulunan Talmud Bavli'nin en son düzenlemesini tamamlamıştır. Bunun yanında Raba,

alahada bazı esaslar yenilemiş ve *alaha* kararları vermiştir.

Gemara'nın birkaç yerinde yedinci nesle mensup olan son *Amoralardan* “*yeş omerim*” (şöyle diyenler vardır:) terimiyle bahsedilir ve *Amora* Raba da bu terimle anılan *Amoraların* sonuncusudur.

On üç yıl boyunca Mahseya şehrindeki *yeşivanın* başkanlığını yürütmüş olan Mar bar Rav Aşe'nin (*Tavyumi*) vefatının ardından, *Amora* Raba Tosefaa *roş yeşiva* olarak atanmış ve 4234 (474) yılındaki vefatına kadar altı yıl boyunca orada, *yeşivanın* yönetiminde görev yapmıştır.

**Raba
Tosefaa**

Rabi Abau'nun Tevazuu

Yaprak

40

Gemara Rabi Abau ile ilgili harika bir olay anlatmaktadır. Rabi Abau, Rabi Yohanan'ın öğrencilerinden bir *Amora*'ydı ve Kesarin'deki (Kesarya) *yeşivan*ın başkanıydı.

O dönemde, dersi veren hahamın yanında duran ve ondan Tora sözlerini dinledikten sonra yüksek sesle tüm cemaate tekrarlayan görevliler vardı. Bu görevlilere "*meturgeman*" adı verilir. Bir keresinde, Rabi Abau'nun *meturgeman*ının karısı, Rabi Abau'nun karısına şöyle dedi: "Bil ki benim kocam cemaate tek başına dersler verebilir ve halka ne söyleyeceğini bilmek için senin kocana ihtiyacı yok. Ama o, kocanı onurlandırma amacıyla dersi kocandan dinlemek için eğiliyor."

Rabi Abau bu sözleri duyduğu zaman karısına "O hanımefendinin ne düşündüğünün ne önemi var?" dedi. "Önemli olan benim ve *meturgeman*ın birlikte Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın isteğini yerine getiriyor ve Tanrı'nın onurunu dünyada yaygınlaştırıyor olmamız!"

Bir keresinde Hahamlar Rabi Abau'yu kendilerine lider olarak atamak istemişlerdi. Ama Rabi Abau, Rabi Aba adındaki bir *talmid haham*ın çok ağır bir fakirlik içinde olduğunu ve alacaklıların onun peşinden koştuğunu gördü. Bu nedenle, Rabi Aba'nın atanması amacıyla bu yüksek mevkiden feragat etti. Böylece Rabi Aba, yeni işinden elde edeceği maaşıyla borçlarını ödeyebilecekti.

Koen Gadol Neden Tora'yı Ezbere Okurdu?

Yaprak

41

Bu yazımızda ilginç şeyler öğreneceğiz.

Mişna'da, Yom Akipurim'de Koen Gadol'un Bet-Amikdaş'ta Tora'dan bazı pasuklar okuduğu söylenmektedir. Koen Gadol bu pasukları Tora'nın iki farklı yerinden okurdu. Ahare Mot peraşasında yazılı olan Yom Akipurim'le ilgili pasukları Sefer-Tora'nın içinden okurdu. Pinehas peraşasında Yom Akipurim'i ilgilendiren pasukları ise bunun ardından ezbere okurdu.

Neden ezbere? Neden her ikisi de uygun yerlerde okunmaya hazır durumda olan iki farklı Sefer-Tora çıkarmıyorlardı? Çünkü ikinci bir Sefer-Tora'nın getirildiğini görenler, ilk Sefer-Tora'da bir hata bulunduğunu düşünebilirlerdi!

Mutlaka hemen soracaksınız: Günümüzde de her bayramda – ve başka vesilelerle de – sinagogda iki tane veya daha fazla Sefer-Tora çıkarıp her ikisinden de okuyoruz. Aynı endişe burada da yok mudur?

Aynı soruyu *Gemara* da sormakta ve iki durum arasında bir fark olduğunu belirtmektedir. Dikkat edin! Yom Akipurim'de Koen Gadol, Sefer-Tora'dan iki farklı yeri **aynı *aliya* içinde** (yani Sefer-Tora'ya çıkan aynı kişi için) okurdu ve eğer okumasının ortasında başka bir Sefer-Tora'ya geçecek olsaydı, insanlar ilk Sefer-Tora'da bir hataya rastlandığını düşünebilirlerdi. Ama günümüzde sinagogda farklı Sefer-Toralardan yapılan okumalar, farklı kişiler için yapılmaktadır. Zira ilk Sefer-Tora'ya kalkan kişi, ikinci Sefer-Tora'ya kalkmamaktadır. İnsanların ilk Sefer-Tora'da hata bulunduğunu düşünmeleri olasılığı yalnızca, aynı kişi için yapılan okuma sırasında Sefer-Tora değiştirildiği takdirde mevcuttur.

**MASEHET SOTA
PEREK 8:
KOEN MEŞUAH MİLHAMA**

Koen Meşuah Milhama

Yaprak

Bu yaprakta “*Koen Meşuah Milhama*” hakkında bilgi alıyoruz.

42

Tora, savaş zamanında özel bir Koen’in tayin edilmesi gerektiğini söylemektedir. Yisrael halkı savaşa çıkmadan önce, bu özel Koen, askerlere savaşla ilgili *alahaları* öğretirdi. Ayrıca askerlerin önünde bir konuşma yaparak kalplerine cesaret aşılar, Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya güvenmelerini ve korkmamalarını söylerdi.

Bu Koen’e neden “*Koen Meşuah Milhama*” (savaş için meshedilmiş Koen) adı verilirdi? Çünkü bu Koen, tıpkı Koen Gadol olarak atanmış bir Koen’e yapıldığı şekilde, Moşe Rabenu tarafından üretilmiş olan özel mesh yağı (*şemen a-mişha*) ile meshedilirdi.

İşte bu yüzden “*Koen Meşuah Milhama*” diye anılır; çünkü savaş (*milhama*) için *şemen a-mişha* ile meshedilmiştir.

Cüce Asmalar

Yaprak

Bu yazımızda biraz tarım öğreneceğiz.

43

Yeni bir ağaçta yetişen meyveleri yemenin yasak olduğunu hepimiz biliyoruz. Bir ağaç dikildikten sonra ilk üç yıl boyunca meyvelerini yemek yasaktır ve bu meyvelere “*perot orla*” (kapalı; erişilemez meyveler) adı verilir (ayrıca bkz. sayfa 211). Dördüncü yılda bu meyvelerden yemek artık mümkündür, ama hâlâ üzerlerinde bir miktar kutsiyet vardır ve bu yüzden söz konusu meyveleri kutsal şehir Yeruslayim’e getirip orada yemek gerekir. Dördüncü yıla ait bu meyvelere “*neta revai*” (dikimin dördüncü yılına ait meyve) adı verilir. Beşinci yıldan itibaren ağacın meyveleri her yerde ve herhangi bir kısıtlama olmaksızın yenilebilir.

Bu yaprakta oldukça çarpıcı bir bilgi verilmektedir.

Hiçbir zaman bir *tefahtan* (yaklaşık 10 cm.) daha fazla yüksekliğe erişemeyen bazı özel asma türleri vardır. Hahamlarımız bu asmaların meyvelerini hiçbir zaman yememek gerektiğini söylemişlerdir. Neden? Çünkü insanlar bu ağaçların küçük boyutta olmalarını, genç, yani bir ya da iki yıllık olmalarına bağlayabilirler. Bu durumda ağaç sahibinin bunlardan üzümler toplayıp yediğini gördükleri zaman da *orla* yasağı diye bir şey olmadığı sonucuna varabilirler! İşte bu nedenle Hahamlarımız, bu meyvelerden hiç yememek gerektiği yönünde bir kanun koymuşlardır.

MASEHET SOTA
PEREK 9:
EGLA ARUFA

Egla Arufa

Yaprak

44

Bu yaprakta, *egla arufa* hakkında birkaç bilgi edineceğiz.

“*Egla arufa*” nedir?

Tora, eğer iki şehir arasında bir yerde cinayete kurban gitmiş bir ceset bulunursa ve onu kimin öldürdüğü bilinmiyorsa, büyük *bet dinin* bu cesedin bulunduğu yere gelip, olay yerine en yakın şehrin hangisi olduğunu ölçmeleri gerektiğini söylemektedir. Daha sonra bir düve (dişi buzağı; İbranice *egla*) getirilip, bir ırmağın kıyısında ensesinden boynu vurulur (İbranice: *arifa*) ve daha sonra düve gömülür.

Hahamlarımız *egla arufa mitsvası*yla ilgili talimatları veren pasuklardan çeşitli kurallar öğrenmişlerdir ve şimdi bunlardan birini göreceğiz. Pasukta şöyle denmektedir: “*Tanrı’n A-Şem’in sana onu miras edinmen için vermekte olduğu toprakta, açık alanda düşmüş, kimin öldürdüğü bilinmeyen bir ceset bulunursa...*” (Devarim 21:1). Hahamlarımız buradan, *egla arufa mitsvası*nın sadece, cesedin “toprak üzerinde” bulunması halinde uygulandığını, ama eğer ceset bir taş yığınının içinde bulunduyorsa bu *mitsvanın* uygulanmayacağını öğrenmişlerdir. Bu kural pasuktan öğrenilmektedir: “...*toprakta...* bir ceset bulunursa” – özellikle toprak üzerinde; ve bir taş yığınının altında değil.

Günümüzde *egla arufa mitsvası*nı yerine getirmek mümkün değildir, çünkü ölünün bulunduğu yerden yakındaki şehirlere olan mesafeleri ölçmesi gereken yetkili *Sanedrin* yargıçlarımız yoktur.

Rüzgârda Uçuşan Tahıl Yığını

Yaprak

45

Şimdi “*şihha*” *mitsvası*yla ilgili önemli bir kuralı öğreneceğiz. Öncelikle kısaca *şihha mitsvası*nın bazı ayrıntılarını hatırlatalım: Hasat sırasında mahsul, demetler halinde bağlanır ve gün bitiminde tarlaya gelinerek bu demetler toplanır. Eğer bu sırada demetlerden biri unutulur ve es geçilirse, bu demet fakirlere aittir ve geri dönüp onu almak yasaktır.

Bu yaprakta ilginç bir durum ele alınmaktadır.

Tsidkiyau deneyimli bir çiftçiydi. Bir sabah, buğdayları biçmek üzere tarlasına çıktı. Onu şiddetli bir rüzgâr karşıladı. “Uzun yıllardır bu ovada böyle bir rüzgâr olmamıştı” dedi Tsidkiyau sevimli bir tavırla işçilerine. “Gelin işe koyulalım ve rüzgâra üstün gelelim.” Aniden doğudan sert bir rüzgâr esti ve bir demeti komşunun tarlasına uçurdu, ama Tsidkiyau bunu fark etmedi.

Günün sonunda Tsidkiyau, tarlasından tüm demetleri topladı ve ancak bundan sonra, demetlerden birini komşusunun tarlasında bıraktığını fark etti. Acaba bu demeti fakirlere bırakmakla yükümlü müdür? Hayır! Çünkü *şihha mitsvası* yalnızca, tarla sahibinin kendi tarlasında unuttuğu bir demet için geçerlidir. Ama başkasının tarlasında unuttuğu bir demet buna dâhil değildir. Kural neden böyledir? Çünkü pasukta böyle yazılıdır: “*Tarlanda hasadını toplayacağın zaman tarlada bir demet unutursan...*” (Devarim 24:19).

Ahnasat Orehim Mitsvası

Yaprak 46 Misafirleri güler yüz ve neşeyle ağırlamak, onlara yiyecek ve içecekler ikram etmek ve kendilerini iyi hissetmelerini sağlamak şeklinde bir *mitsva* olduğunu herkes bilir. Şunu bilmek gerekir ki, *ahnasat orehim* (misafir ağırlama) adı verilen bu *mitsva*ya ek olarak, bir ev sahibinin, konuğu yola çıktığı zaman onu uğurlaması, bir yere kadar ona refakat etmesi de gerekir. Buna “*levaya*” (refakat etme) *mitsvası* adı verilir.

Bu yaprakta *levaya mitsvasının*, konuğun yolları tanımadığı ve yolunu şaşırarak veya soyguncuların saldırısına uğrayarak tehlikeye girebileceği durumlarda özellikle önemli olduğunu öğreniyoruz. Eski dönemlerde *bet din*, misafirlere şehirden çıktıkları zaman eşlik etmekle görevli kişiler tayin ederdi (Rambam, *İlhot Evel*, *perek* 14).

Rabi Yeoşua ben Levi şöyle dedi: Yolda tek başına yürüyen ve yanında kendisine refakat edecek kimsesi olmayan kişi, Tora’yla meşgul olsun ve Tora onu her türlü zarar verici etkenden koruyacaktır!

Mişna Berura kitabının yazarı Rabi Yisrael A-Koen, diğer bir kitabı “*Aavat Hesed*”de (3. Bölüm, 2. Paragraf, notlar), günümüzde *levaya mitsvasını* yerine getirmeyen kişilerin hoş görülebileceklerini, çünkü artık yolların işaretli olduğunu ve misafirin genellikle tehlikeye girecek kadar yolunu şaşırmayacağını yazar.

“Lo Dubim VeLo Yaar”

Yaprak 47 İbranice bilenler “*lo dubim ve-lo yaar*” (ne ayı var ne de orman) deyimini bilirler. Bu deyim, Peygamber Elişa’nın başından geçmiş olan ve *Gemara*’nın bu yaprakta aktarmakta olduğu bir olaydan sonra yaygınlaşmıştır.

Elişa bir mucize gerçekleştirip içmeye uygun olmayan suları tatlılaştırmak üzere Yeriho’ya gitmişti. Şehirden çıktığı sırada bazı başıboş gençler ona sataşmaya başladılar. Bu gençler geçimlerini Yeriho’ya temiz su getirerek sağlıyorlardı ve Elişa şehrin sularını ıslah ettiği için şimdi geçim kaynaklarını kaybetmişlerdi. Elişa’nın ardından “Çık [git buradan] kel [adam]! Çık [git buradan] kel [adam]!” diye bağırdılar. Elişa’nın, onların geçim kaynağını kuruttuğunu, “kelleştirdiğini” kastediyorlardı.

Elişa geri dönüp onlara beddua etti ve hemen ormandan iki ayı çıkarak kırk iki tane serseri genci öldürdü. *Gemara*’daki açıklamalardan birine göre, o bölgede ne ayı vardı ne de orman – ve bunlar peygamberin bedduası nedeniyle mucize eseri meydana gelmişti.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki Üçüncü Nesil Amoraim

Teverya’daki *yeşivanın* başkanı Rabi Yohanan’ın en önde gelen öğrencilerindendir. Ayrıca hocası Rabi Yohanan’ın öğrencilerinden olan Rabi Asi’nin yanında da öğrenim görmüştür.

Rav Şemuel’den Talmud Bavli’de de bahsedilmektedir. Burada onun Babil’i ziyaret ettiği ve orada Rav Şeşet ve Rav Papa ile *alaha* konusunda teatilerde bulunduğu anlatılmaktadır.

Benzer şekilde, Erets-Yisrael’deki

Rabi Zeira, Rabi Tanhum ve Rabanan DeKesari gibi *Amoralarla* olan teatilerine de birçok yerde rastlanır.

Talmud Yerusalmi’de, *alaha* konusunda Rabi Zeira ve Rabi Yisa’nın huzurunda sormuş olduğu onlarca soruya yer verilmektedir.

Amoralar Rabi Bon bar Hiya ve Rabi Hiya bar Aba onun adıyla *alaha* sözleri aktarmışlardır.

Rav Şemuel
bar Aba

Şamir Kurtçuğu

Yaprak
48

Bu yapraktaki *mişnada*, Bet-Amikdaş'ın yıkılmasından itibaren *şamir*in de sona erdiği söylenmektedir.

Şamir, bir arpa tanesi boyunda bir kurtçuk veya böcekti ve son derece ilginç bir özelliğe sahipti: Onu herhangi bir nesnenin üzerine koydukları zaman, o nesne kesilirdi! Örneğin onu bir kayanın üzerine yerleştirdiklerinde, *şamir* kayanın üzerinde bir yarık oluştururdu! *Şamir* kurtçuğunu nerede saklardı? Yün vb. yumuşak şeylerin içinde saklardı, çünkü eğer bir kabın içine koysalardı, o kap da kesilip kırılacaktı.

Gemara, Koen Gadol'un giydiği *efod* ve *hoşen* adlı giysilerin üzerindeki değerli taşlara Yisrael kabilelerinin isimlerinin kazılı olduğunu

anlatmaktadır. Bu isimleri oraya nasıl kazımışlardı? Bunu demir bir alet yardımıyla yapmış olamazlardı, çünkü Tora, bu değerli taşların "bütünlüklerini koruması" gerektiğini söylemektedir. Ve demir bir alet yardımıyla kazındıkları takdirde, üzerlerinden az da olsa bazı kırıntılar çıkarılacak ve taşlar bütünlüklerini kaybedecekti. Bu nedenle taşların üzerindeki isimler *şamir* kurtçuğu kullanılarak yazılmıştır. Taşların üzerine kabilelerin isimleri bir mürekkeple yazılmış, daha sonra da *şamir* kurtçuğu bu yazıların üzerinden geçirilmiştir. Böylece kurtçuğun geçtiği her yerde, harflerle aynı şekle sahip çizikler oluşmuştur.

Evim Dua Evidir (devam)

Ve bu ışıltılı simayla olan karşılaşmasından dolayı hâlâ heyecan içinde olan kral hemen kararını verdi: "Kutilere istediğinizi yapma yetkisine sahipsiniz!"

Gerçekten de Yahudiler Kutileri hak ettikleri şekilde cezalandırdılar; onların

yaşadıkları bölgeyi, tıpkı onların Bet-Amikdaş'a yapmak istedikleri şekilde yıkıp bir tarla gibi sürdüler.

Böylece Yahudiler, Bet-Amikdaş'ları yerli yerinde kaldığı için çok büyük bir sevinç yaşadılar (*Yoma* 69a).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Yunanca Öğrenmeyi Neden Yasaklamışlardı?

Yaprak

Yaprak 49, *Masehet Sota*'daki son yapraktır.

49

Masehetin bu en son yaprağında, Hahamlarımızın Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonraki dönemde koydukları bazı kanunlar aktarılmaktadır. Bunlardan birine göre "Kişi, oğluna Yunan lisanını öğretmemelidir". Neden?

II. Bet-Amikdaş döneminin sonlarına doğru, Orkenus, Romalı askerlerle birlikte Yerusalayim'i kuşatma altına almış ve şehir surlarının etrafını çevirmişti. Buna rağmen Bet-Amikdaş'ta *Tamid-korbanı* (her gün bir sabah bir de akşamüstü olmak üzere gerçekleştirilen toplumsal "daimi *korban*") gerçekleştirilmeye devam ediyordu. Peki, kuzuları nereden buluyorlardı? Her gün Yahudiler surlardan aşağıya para indiriyorlar ve bu para karşılığında *Tamid-korbanı*nda kullanılmak üzere yukarıya kuzular gönderiliyordu.

Kötü niyetli bir Yahudi, düşmanlarla Yunanca konuşarak onlara, Bet-Amikdaş'ta *Tamid-korbanı*nın gerçekleştirilmesi için Yahudilere kuzular tedarik ettikleri sürece zafere kavuşmalarının mümkün olmadığını söyledi. Düşmanlar bunu duyunca, ertesi gün, indirilen ipe kuzular değil, domuzlar gönderdiler!

Bu korkunç olay sonrasında Hahamlarımız, insanların, oğullarına Yunanca öğretmemesi yönünde bir kanun koymuşlardır.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rabi Yudan Erets-Yisrael'de doğmuş, orada Tora'yı Rabi Aba'nın yanında öğrenmiştir. Ayrıca, ikinci nesilde Erets-Yisrael'in liderlerinden olan Rabi Yohanan ve Rabi Elazar'ın adlarıyla *alahalar* aktarmıştır.

Teverya'daki *yeşivanın* liderlerinden Rabi Yose ile *alaha* konusunda teatilerde bulunmuştur.

Rabi Yona'nın oğlu Rabi Mana onun öğrencisiydi.

Ünlü *agada* ustalarındandı ve pasukları *agada* yöntemiyle açıklardı.

Çok sayıdaki sözü, Talmud Yerusalmi'de ve *midraşlarda* yer alır.

Onun neslinde Erets-Yisrael'deki Yahudiler, Romalıların saldıkları dehşetten çok çekmişlerdi ve kendisi de bu sebeple Noy şehrine kaçmak zorunda kalmıştır. *Midraşlarda* bazı yerlerde Rabi Yudan'ın *deraşalar* yaparak halka cesaret verdiği görülmektedir. Rabi Yudan halka, sürgün zamanlarında Yisrael halkı başka uluslar yüzünden acı çektiğinde bile, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın da onlarla birlikte acı çektiğini ve onları terk etmediğini söylemiştir. Bu öğretinin kaynağı, "Onunlayım Ben sıkıntıda" (Teilim 91:15) pasuğudur.

**Rabi
Yudan**